

AKADEMIN FÖR UTBILDNING OCH EKONOMI
Avdelningen för kultur-, religions- och utbildningsvetenskap

Mysteriet kring den ointresserade eleven

En studie om relationen mellan elever, ämnesplanen och undervisningen i ämnet
religionskunskap på gymnasiet

Eva Johansson & Elin Larsson

2013

Uppsats, Grundnivå (kandidatexamen), 15 hp
Religionsvetenskap
Religion med ämnesdidaktisk inriktning
Läroprogrammet

Handledare: Peder Thalén
Examinator: Febe Orést

Abstract

Elevens ointresse för religionskunskapsämnet är ett känt fenomen som tyder på att det någonstans finns motsättningar. Denna studie syftar till att genom mer kunskap om elevernas intressen inom religionskunskap på gymnasiet skapa bättre förutsättningar att ge en intressant och relevant religionsundervisning till eleverna. Genom en enkätundersökning har elevernas intressen inom religionskunskap kunnat kartläggas för att veta vilket innehåll i undervisningen som de helst föredrar och om det stämmer överens med vad ämnet ska innehålla enligt ämnesplanen samt den undervisning de får. Resultatet visar att elevernas intressen för olika områden inom religionskunskap skiljer sig åt och vår tolkning är därmed att ämnesplanen täcker in elevernas önskemål om innehåll. Däremot tycks det finnas en klyfta mellan eleven och undervisningen, den undervisning som bedrivs förhåller sig inte till elevernas intressen i den mån den bör göra.

Nyckelord: Ointresserade gymnasieelever, religionskunskap 1, religionsundervisningens innehåll.

Innehåll

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	2
1.2 Metodval.....	3
1.2.1 Urval.....	3
1.2.2 Datainsamlingsmetoder	3
1.2.3 Procedur.....	4
1.3 Avgränsning	5
1.4 Tidigare forskning	6
2. Bakgrund	11
2.1 Skolinspektionens kvalitetsgranskning av religionskunskap på gymnasiet	11
2.2 En allmän bild av religionsämnet och religionsundervisningen.....	13
3. Vad ska eleverna läsa om enligt ämnesplanen i religionskunskap 1 och hur tolkas och tillämpas detta av lärarna?	16
3.1 Vad står det i ämnesplanen?.....	16
3.2 Hur tillämpar lärarna ämnesplanen?.....	18
3.3 Varför tolkar lärarna ämnesplanen som de gör? – En tolkning.....	20
4. Vad föredrar eleverna att läsa om inom religionskunskap 1 på gymnasiet?	22
4.1 Enkätsummanfattning	29
4.2 En tolkning av resultatet i enkätundersökningen.....	29
4.3 Får eleverna vara delaktiga i planeringen av religionsundervisningens innehåll?	33
5. Finns det en konflikt mellan vad eleverna säger, vad ämnesplanen säger och vad läraren väljer för innehåll i undervisningen?	34
5.1 Kritik av metodval.....	38
5.2 Förslag till vidare undersökning.....	39
Litteraturförteckning	41
Bilaga	43

1. Inledning

Religion är ett ämne som engagerar och väcker starka känslor hos många parter i samhället vilket visade sig under våren 2010 när skolverket kom med sitt förslag till nya kursplaner för religionsämnet. Förslaget debatterades i alla typer av medier och många hade åsikter om vilken typ av religionsundervisning eleverna borde få. Ämnet är mer aktuellt än någonsin tidigare, inte enbart på grund av att det väcker debatt. Kunskaper om religion och livsåskådningar är avgörande för att kunna förstå vad som händer runt om i världen men även runt omkring oss själva. Kunskaper om religion fordras också i mötet med andra människor i dagens mångkulturella samhälle. Utan kunskaper om varför människor lever och tänker på ett visst sätt riskerar vi att anamma de fördomar och stereotypa föreställningar som finns om andra kulturer. Kunskaper om religioner och livsåskådningar är därmed avgörande för att skapa förståelse och tolerans för de olikheter vårt samhälle består av (Löfstedt 2011:9–10).

Trots att engagemanget i samhället är stort och att ämnet har en viktigare roll än någonsin tycks inte detta ha speglats av sig på eleverna. Motivationsbristen bland eleverna ser ut att vara ett problem som många lärare i ämnet tampas med (Hartman 2000). Som blivande religionslärare vill vi skapa oss förutsättningar för att i framtiden kunna motivera eleverna till religionsundervisningen. Vi ser denna uppsats som en chans att öka våra möjligheter till det.

I framtiden kommer vi ställas inför frågan om vilket urval som ska göras av det stoff som religionsämnet innehåller, så att detta blir en intressant och värdefull kunskap för våra elever. Många har åsikter kring ämnet dock anser vi att det är elevernas åsikter som är viktigast. Men vad tycker eleverna att ämnet ska innehålla, vad anser en elev som går på gymnasiet är av intresse och relevans när det kommer till ämnet religion? Enligt en kvalitetsgranskning av religionskunskap på gymnasiet som Skolinspektionen genomförde under våren 2012 framgår det att elever tycker att ämnet är viktigt samt intressant när undervisningen ger dem tid till reflektion över sig själva och sina liv. Därmed behöver lärarna *”i högre utsträckning planera och genomföra den utifrån de intressen och erfarenheter som den aktuella elevgruppen har”* (Skolinspektionen 2012:7). Lärare bör planera och genomföra undervisningen efter elevernas intressen men undervisningen måste utgå från styrdokument i form av läroplaner och ämnesplaner. *Ämnesplanen för religionskunskap 1* (2011) ger tydliga direktiv på vad ämnet ska innehålla.

Viktigt blir härmed att elevernas intresse och innehållet i ämnesplanen stämmer överens, men eftersom det finns en motivationsbrist kring ämnet misstänker vi att så inte är fallet. Vi ska med hjälp av en enkätstudie ta reda på vad eleverna vill att ämnet ska innehålla utifrån deras eget intresse. Resultaten från enkäterna kommer sedan att ställas mot ämnesplanen för att se om det finns någon konflikt mellan vad eleverna vill läsa om och vad ämnesplanen säger att ämnet ska innehålla.

Arbetet med denna studie har varit en process och under arbetets gång har uppsatsen till viss del ändrat karaktär även om syftet hela tiden varit det samma. Vår grundide som bestod i att ställa eleverna och ämnesplanen mot varandra visade sig inte ge oss de svar vi hade förväntat oss. Vi kände att vi var tvungna att lägga till ett tredje perspektiv för att uppsatsen skulle ge intressanta svar på våra frågeställningar. Därför lade vi även till läraren som en tredje aspekt. Därmed ställer vi elevernas intresse, innehållet i ämnesplanen och lärarens sätt att tolka och tillämpa innehållet i ämnesplanen mot varandra för att se om det finns en konflikt och i sådana fall var?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att skapa bättre förutsättningar för oss att i framtiden bedriva en intressant och relevant religionsundervisning för våra elever. En undervisning som dels tar hänsyn till vad ämnet ska innehålla enligt ämnesplanen men som även anpassas efter elevers önskemål och intresseområden. Därmed kommer analyser att göras på ämnesplanen i religionskunskap 1 samt hur religionsundervisningen går till utifrån den. Vi ska med hjälp av en enkätundersökning ta reda på vad elever på gymnasiet vill att religionsämnet ska innehålla. Vilka religioner vill de läsa om, vad inom religion är de intresserade av eller vill lära sig mer om och får de vara med och påverka undervisningens innehåll? Våra frågeställningar är:

- Vad ska eleverna läsa om enligt ämnesplanen i religionskunskap 1 och hur tolkas och tillämpas detta av lärarna?
- Vad föredrar eleverna att läsa om inom religionskunskap 1 på gymnasiet?
- Får eleverna vara delaktiga i planeringen av religionsundervisningens innehåll?
- Finns det en konflikt mellan vad eleverna säger, vad ämnesplanen säger och vad läraren väljer för innehåll i undervisningen?

1.2 Metodval

Vi har valt att göra en enkätstudie för att ta reda på vad gymnasieeleverna föredrar att läsa om i religionskunskap 1 samt om de får vara delaktiga i planeringen av undervisningens innehåll. Syftet med enkätstudien är att kartlägga vad elever vill läsa om utifrån deras intresse och målet var att få in många svar från olika klasser för att få ett så representativt resultat som för omfattningen av vår studie är möjligt. Eftersom vi vill veta hur många elever som föredrar att läsa om t.ex. en viss religion är en kvantitativ undersökning i form av enkäter den mest lämpade metoden (Johansson & Svedner 2006; Trost 2012). Resultatet från enkätundersökningen redovisas i kapitel fyra och före det kommer ett kapitel om ämnesplanen och om religionsundervisningen. Ämnesplanen har vi analyserat och tolkat utifrån oss själva men även med hjälp av Skolinspektionens granskningsrapport (2012) som har gett oss en bild av hur religionsundervisningen ser ut idag samt hur ämnesplanen tillämpas utifrån dess centrala innehåll. I det avslutande kapitlet ställer vi de tre aspekterna eleven, ämnesplanen samt undervisningen mot varandra för att se om det finns någon klyfta mellan dem.

1.2.1 Urval

Studien gjordes på 130 gymnasieelever som påbörjat kursen religionskunskap 1 på två olika skolor i två skilda mellansvenska städer. Urvalet av skolor avgjordes utifrån områden som var lämpliga rent geografiskt för oss vilket Trost kallar för klusterurval eller areaurval (Trost 2012). Vi ville att eleverna inte skulle ha läst klart religionskunskap 1 än för att inte vara så påverkad av hur deras religionsundervisning har gått till vilket är lätt att utgå ifrån när de skulle ha svarat på frågorna. Syftet är att eleverna ska utgå från deras eget intresse om ämnet vilket troligen är lättare om de ännu inte har läst så mycket av kursen än. De elever och klasser som deltog i studien blev slumpvis utvalda efter vilka klasser som vi fick besöka under en viss tidsperiod, alla dessa steg i urvalsprocessen gör att det är ett s.k. flerstegsurval (Trost 2012).

1.2.2 Datainsamlingsmetoder

Analysen av ämnesplanen har vi gjort utifrån oss själva med våra erfarenheter från skolan både som elev och som lärarkandidat på den verksamhetsförlagda utbildningen. Men som vi nämnde ovan har även Skolinspektionens granskningsrapport (2012) varit till stor hjälp vid ämnesplansanalysen.

Det finns många varianter av enkäter och av vår egen erfarenhet vet vi att många av dem kan vara tråkiga och jobbiga att fylla i. Vi ville ha en kort, enkel och tydlig enkät som går snabbt att fylla i för att inte tålmodet hos eleverna ska hinna ta slut vilket kan bidra till

oseriösa svar. De grundläggande tips vi hade med oss i framställningen av enkäten var bl.a. att den helst inte ska vara längre än tre sidor, att fasta svarsalternativ är att föredra samt att testa enkäterna på elever för att få nyttig feedback på dem (Johansson & Svedner 2006; Trost 2012). Flera noggrannare detaljer som vi fick tänka på var bl.a. att använda ett lätt språk som eleverna förstår, inte använda negationer som kan förvirra den svarande, inte ha för långa frågor och att utformningen ska vara konsekvent och tydlig så det är lätt att fylla i enkäten (Trost 2012).

Enkäten består av tre sidor med sex huvudfrågor med fasta svarsalternativ varav två av dem har varsin öppen följdfråga (se bilaga). Valet att ha öppna följdfrågor på två av frågorna ansåg vi vara relevant för att t.ex. på den ena frågan förhoppningsvis få en motivering till deras val som kan vara av intresse i den senare analysen. Att försöka undvika öppna frågor i en enkät har huvudsakligen två anledningar enligt Trost, den första är att det kan ta tid när svaren sammanställs för att den svarande har skrivit långa, otydliga svar eller har en handstil som är svår att tyda. Den andra anledningen är att det kanske inte finns något svar för att den svarande inte visste vad hon/han skulle skriva eller att den svarande helt enkelt inte orkade skriva en motivering (Trost 2012). De sex huvudfrågorna är strukturerade med fasta svarsalternativ där de på första frågan ska rangordna olika områden, på tre av frågorna ska välja tre av olika svarsalternativ samt på två frågor välja ett av två svarsalternativ. Första frågan handlar om vad eleverna anser ska få mest utrymme i undervisningen utav fem olika områden. Den andra frågan handlar om vilka religioner de skulle vilja läsa mest om och i fråga nummer tre vill vi veta om de föredrar att läsa om religioners historia eller nutid. I fråga fyra får de välja vad de vill veta om en religion, i fråga fem om vad de skulle vilja lära sig mer om inom religion och den sista frågan handlar om de får vara delaktiga i planeringen av undervisningen.

1.2.3 Procedur

Enkäternas framställning gjordes utifrån ämnesplanen för att sedan kunna göra en jämförelse mellan svarsresultaten och ämnesplanen. Inspiration till enkäternas utseende samt två av frågorna har hämtats från ett examensarbete som Jessica Svensson och Yesenia Espinoza gjorde år 2010 på två högstadieskolor med hjälp av en enkätstudie. De två frågorna handlade om vilka religioner eleverna ansåg att undervisningen skulle handla mest om samt vad de ansåg att de ska läsa om bland olika områden i ämnet där de fick många olika svarsalternativ att välja bland. Men vi har anpassat frågorna efter vår undersökning, att de ska passa gymnasieelever och vad de läser i religionskunskap. Förändringarna som vi har gjort är att vi

har lagt till eller tagit bort svarsalternativ för att skapa en bredd samt omformulerat frågorna för att tydliggöra att eleverna ska svara utifrån deras eget intresse. Men vi har valt att inte skriva ut ordet intresse eller intressant i frågorna för att vissa elever kanske inte tycker att något är intressant utav frågorna vilket kan få negativa konsekvenser. Istället har vi utgått från deras vilja och använt oss av uttryck såsom vad de skulle vilja läsa mest om, vad de vill veta om en religion eller vad de skulle vilja lära sig mer om.

När vi kände oss nöjda med enkäten testade vi dem på några gymnasieelever för att se om det fanns några oklarheter eller andra synpunkter som kunde förbättras i enkäten vilket sedan ändrades. Vi tog kontakt med varsin gymnasieskola och frågade om samt när det passade att besöka olika klasser för att dela ut och samla in enkäterna. Vi besökte olika klasser med olika religionslärare och började med att presentera oss och vad vi gjorde där. Det är viktigt att vara tydlig, positiv och seriös för att eleverna ska känna tillit till oss, att vi gör ett värdefullt arbete och de känner att de gör en god insats (Trost 2012). Fler viktiga saker att tänka på är att klargöra att det är frivilligt att ställa upp, ingen ska tvingas till att svara om personen inte vill, dessutom att alla svar är anonyma samt att det inte framgår i rapporten på vilka skolor studien är gjord (Johansson & Svedner 2006; Trost 2012). Därefter visade vi enkäterna och förklarade hur det skulle gå till och hur eleverna skulle svara på frågorna. Detta gjordes så tydligt som möjligt så att inga missförstånd skulle uppstå och avslutningsvis frågade vi om eleverna hade några frågor till oss. Enkäterna delades ut och eleverna fick svara på frågorna i lugn och ro. När de sedan lämnade in enkäterna fick de varsin penna från Högskolan i Gävle som tack för hjälpen. Efter att alla enkäter samlats in tackade vi för oss och besökte nästa klass. Under två veckor genomfördes enkätstudien och sedan sammanställdes svaren.

1.3 Avgränsning

I denna studie fokuserar vi endast på innehållet i ämnet religionskunskap, den didaktiska frågan *vad* är central i undersökningen och kommer att ses som en röd tråd genom hela arbetet. Då syftet med undersökningen är att vi ska bli skickliga lärare som har en undervisning som eleverna finner viktig och givande, är även den didaktiska frågan *hur* innehållet sen ska presenteras av intresse. På grund av det knappa tidsutrymmet vi har tillgodo är denna avgränsning nödvändig. Dock förekommer inslag och synvinklar av frågan *hur* när vi i våra resonemang försöker hitta lösningar på om samt var konflikten kan ligga i relationerna mellan våra tre aspekter.

1.4 Tidigare forskning

Problem som vi har stött på under arbetet med denna studie är bl.a. att det har varit svårt att hitta tidigare forskning som behandlat samma frågor som vi valt att fokusera på.

Religionskunskapsämnets innehåll är ett omdiskuterat ämne men trots detta finns det få studier gjorda om ämnet och särskilt ur ett elevperspektiv. När elevperspektivet har varit utgångspunkt för studier har undersökningar gjorts kring elevernas attityder till religionsämnet. Dessa studier är egentligen inte intressanta att ställa emot vår eftersom de handlar om attityder till det innehåll som presenteras, medan vi är intresserade av vilket innehåll eleverna vill att läraren ska presentera. Vi tänker oss att elevers attityd till ämnet skulle se annorlunda ut om de själva fick påverka innehållet. Däremot kan delar utav dessa studier vara relevanta, då en del frågor i undersökningarna liknar de frågor vi valt att ställa i vår enkät. Ett till problem är att flera studier fokuserar på barn och ungdomar i grundskolan och färre på gymnasieungdomar som vår studie utgår ifrån. För att få ihop några undersökningar om elevernas önskemål om religionsämnets innehåll har vi valt att ta med någon undersökning gjord på tonåringar i grundskolans senare år. Mognadsgraden på eleverna varierar ändå relativt mycket på gymnasiet att skillnaden mellan en elev i årskurs 8 och en elev som går första året på gymnasiet kanske inte är alltför stor. I alla fall inte att det ska vara en avgörande faktor till att vår studie brister i trovärdighet. Nedan följer undersökningar som är gjorda av skolverket och skolinspektionen, sedan följer ett projekt om religion i Europa som kallas för REDCo- projektet.

I rapporten *”En skola – flera världar. Värderingar hos elever och lärare i religionskunskap i gymnasieskolan”* (1995) redovisar Ulf Sjödin skolverkets undersökning om gymnasieelevers värderingar inom olika områden inom ramen för religionsämnet. I och med den nya gymnasiereformen som resulterade i att religionskunskap blev ett kärnämne år 1994 behövdes en studie om gymnasieelevers syn på religionsämnet för att skapa gynnsammare förutsättningar för att utveckla ämnet och kursplanen till förmån för alla elever, både från studieförberedande och yrkesförberedande program. Undersökningen gjordes på elever som ännu inte hunnit börja läsa kursen religionskunskap A vilket var meningen eftersom eleverna då bygger sina svar på tidigare erfarenheter från grundskolan samt de förväntningar de har på de kommande studierna i ämnet på gymnasiet. Eleverna fick svara på enkäter och resultaten från frågorna jämförs mellan flickor och pojkar samt mellan ”teorielever” och ”yrkeselever”. När det handlar om religionskunskapens innehåll visar resultatet tydligt att eleverna intresserar sig mer för livsfrågor än för religioner och livsåskådningar samt ”ockulta

företeelser” som förklaras som exempelvis *”Nära-döden-upplevelser”, ”Astrologi” samt ”Ockultism (varsel, synskhet, sanndrömmar mm.)”* (Sjödin 1995:26). Elevernas svar på den enkätfrågan kan tolkas enligt Sjödin som att eleverna tycker att de existentiella frågorna är betydelsefulla men det ges inga relevanta svar från de erkända religionerna. Resultaten visar även att flickor visar större intresse för samtliga områden livsfrågor, religioner och livsåskådningar samt det ockulta än pojkarna. Sjödin betonar att vikten bör flyttas från att studera religioner och livsåskådningar till att *”lyfta fram livsfrågor”* men att läromedelsförfattarna och religionskunskapslärarna står inför en utmaning att *”ta tillvara elevernas intressen för livsfrågorna”* (Sjödin 1995:27). De livsfrågor som intresserar eleverna mest är de som berör deras egna liv men när inte etablerade religioner har svar på dessa frågor skapar många ungdomar sin egen livstro vilket kallas för privatreligiositet och har utvecklats på grund av sekulariseringen (Sjödin 1995). Redan under 70-talet betonades det i då gällande läroplan att religionsundervisningen skulle utgå från eleverna och deras frågor vilket bidrog till att skolöverstyrelsen genomförde år 1971 en studie om *”Gymnasieeleven och livsfrågorna”*. Även då som nu behöver vi få kunskap om elevernas syn på religionsämnet, sin livssituation och sina intressen för att veta vilket innehåll undervisningen ska ha och utgå ifrån (Sjödin 1995). Vidare fick eleverna även svara på frågor om paranormala företeelser vilket de hade ett stort intresse för. Sjödin skriver att:

Sammanfattningsvis kan det sägas att tron på paranormala företeelser är starkt utbredd bland svensk ungdom. Den mest omfattade – av de här undersökta företeelserna – är tron på att det är möjligt att på något sätt få kunskap om framtiden, att det finns liv på andra planeter i universum förutom vår egen samt en tro på en hinsides värld befolkad av avlidnas andar med vilka det är möjligt att kommunicera. Flickor omfattar sådan tro betydligt mer än pojkar, utom när det gäller liv utanför vår planet. (Sjödin 1995:81).

Men för att se om tron på det paranormala är något typiskt för ungdomar genomfördes därför även en undersökning kring vuxnas syn på det. Resultatet visade att även vuxna tror på dessa paranormala företeelser som Sjödin beskrev ovan i citatet och att det därmed inte kan fastställas att tron på det paranormala enbart kan tillskrivas gruppen ungdomar. Men även bland de vuxna var det framförallt kvinnor som hade en sådan tro (Sjödin 1995:81). Spöken hör till de paranormala företeelserna som en fråga handlade om i studien och som visade att en fjärdedel av eleverna tror på spöken. Avslutningsvis tar Sjödin upp vad 1994 års läroplan säger om religionsundervisningen på gymnasiet vilket bl.a. är att eftersom ämnet nu läses av alla elever ska undervisningen anpassas efter dem och lärarna måste *”ta hänsyn till elevernas*

särskilda intressen när han väljer ut de problemområden som skall bearbetas.” (Sjödén 1995:149).

NU03 är en nationell utvärdering som skolverket genomförde år 2003 i grundskolans år 5 samt år 9 för att undersöka hur det ser ut i skolorna och graden av måluppfyllelse av de mål som står i läroplan samt kursplaner. En delrapport (Jönsson & Liljefors Persson 2006) handlar om undervisningen i religionskunskap där ca 955 elever från årskurs 9 har fått svarat på enkäter och s.k. elevprov. Resultat från undersökningen som är av relevans för vår studie är att eleverna intresserar sig för livsfrågor och etik. Elevernas önskemål om vad religionsundervisningen ska handla om stämmer överens med vad kursplanen säger att den ska handla om, vilket är väldigt intressant. Men eleverna upplever att det som undervisningen fokuserar på är inte i linje med deras önskemål vilket kan vara en anledning till att religionskunskapsämnet är det tråkigaste av SO-ämnena som undersökningen visade (Jönsson & Liljefors Persson 2006).

Under våren 2011 genomförde Skolinspektionen en kvalitetsgranskning av den nya kursen religionskunskap 1 på gymnasiet. Det var första året som kursen gavs och en utvärdering behövdes för att se hur den nya kursen genomförs. Syftet med granskningen är att redovisa hur religionsundervisningen går till och belysa det som fungerar bra samt de förbättringar som behöver göras för att ha större möjligheter till att uppnå målen för kursen. Denna kvalitetsgranskning ligger till grund för vår undersökning som vi kommer att hänvisa till mycket och därför kommer resultaten och de rekommenderade åtgärder från granskningen att beskrivas i bakgrunden.

REDCo är en förkortning för *”Religious in education. A contribution to Dialogue or a Factor of Conflict in Transforming Societies of European Countries”* och är ett projekt som består av nio forskargrupper från åtta olika länder i Europa vilka är England, Estland, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Norge, Ryssland och Spanien. Projektet pågick mellan åren 2006-2009 och syftet var att samarbeta i forskningen om religionsundervisning för att kunna jämföra och därmed lära sig av varandra i de olika länderna (Knauth 2008). Resultatet från projektet är ett antal publicerade studier som finns samlade i tre olika böcker. Boken *”Encountering Religious Pluralism in School and Society”* (2008) är en kvalitativ studie om tonåringars (14-16 år) perspektiv på religiös mångfald och religionsundervisning från de deltagande länderna. Ca 70 elever från varje land har fått svara på ett antal frågor och den som

är mest relevant för vår studie är om religionsundervisningens innehåll, där eleverna har fått tycka till om vad de anser vara viktigt att läsa och lära sig om i skolan. De länder som har en religionsundervisning som liknar vår i Sverige är de vi kommer att ta upp eftersom de går att jämföra med vår undersökning. I t.ex. Spanien förekommer konfessionell religionsundervisning vilket blir svårt att jämföra med vår icke-konfessionella religionsundervisning. I Frankrike är religion inget eget ämne utan tas upp i andra ämnen såsom i historieundervisningen. I Ryssland och Estland förekommer religionsundervisning på enstaka skolor och ämnets innehåll och tillvägagångssätt bestäms utifrån den enskilda skolan och läraren, där vissa skolor bedriver en konfessionell religionsundervisning (Knauth 2008).

I Nederländerna förespråkar majoriteten av eleverna att de bör öka sina kunskaper om olika religioners, livsåskådningars, religiösa rörelserns innebörd och ritualer samt om Kristen tro. Men många ville även utveckla sin egen personliga identitet genom att lära sig om relationer och därigenom lära sig om respekt och acceptans som vissa elever ansåg som viktigt. Fördelningen mellan tjejer och killar i dessa två grupper var någorlunda jämt (Knauth 2008).

I England anser de flesta av eleverna att det som bör läras ut är om olika religiösa traditioners tro och föreställningar. Många uttryckte ett intresse för att utforska religioner mer på djupet genom att utreda deras historia och deras viktigaste föreställningars ursprung. Medan ett stort antal visade även intresse för att läsa om flera religioner och livsåskådningar och inte bara om de största världsreligionerna. Några ansåg att det var viktigt att läsa om icke-troende människor och varför de inte tror på religion och dessutom ta med icke-religiösa perspektiv i undervisningen. Det som eleverna ville lära sig om religionerna var bl.a. om deras heliga byggnader, skrifter, föreställningar samt högtider och ritualer. Vissa elever ville hellre att större fokus skulle ligga på deras egen tro som i det här fallet var Kristendom och Islam. En elev förespråkade att det första eleverna skulle lära sig var om sin egen religion och det man inte visste om den för att sedan kunna studera, jämföra och få respekt för andra religioner. Andra vanliga inslag i religionsundervisningen som framkom i svaren var att eleverna vill läsa om religioners existentiella frågor såsom giftermål och familj, liv och död, brott och straff, miljö och fred. Även vardagliga frågor och problem som vänskap och mobbing förekom samt religiösa krig och konflikter och moraliska och etiska värderingar var ämnen som framhölls (Knauth 2008).

I Norge vill eleverna lära sig om andra människor och deras livsåskådningar samt seder för att lära sig att tolerera och respektera andra människor vilket de anser är viktigt. De flesta elever vill lära sig om världsreligionerna och de är intresserade av religiösa föreställningar samt religiösa utövanden såsom ritualer, högtider, kläder, mat etc. De vill även öka sina

kunskaper om religioner genom jämförelser samt historiska och nutida perspektiv. Eleverna ger intrycket av att de hellre vill lära sig genom att läsa fakta om religioner än att lära sig av religioner genom t.ex. diskussioner (Knauth 2008).

Tyska elever vill lära sig mer om andra religioner antingen genom att läsa religionerna var för sig eller genom att se på likheter och skillnader mellan religionerna, de belyser också vikten av respekt för andra. Vissa elever nämnde särskilt att Islam bör prioriteras för att minska fördomarna som finns om muslimer. Alla elever visade ett stort intresse för religioners historia och vill läsa om religioners ursprung, Jesus och Mohammeds liv, den kritik som finns om religiös historia samt saknar de studier och tolkningar av religiösa texter. Andra populära ämnen bland eleverna var teologi och studier kring gudar samt filosofi och frågor som handlar om meningen med tro, vad religion är osv. Studien visade att det finns skillnader mellan muslimska och kristna elever och vad de vill läsa om. De främsta skillnaderna var att muslimerna ville lära sig om religiösa regler och plikter, ämnen som de inte får prata om i moskén eller hemma samt frågor som t.ex. livet efter döden, världens undergång och hur världen skapades. Medan de kristna ville lära sig mer om religiös praxis, hur man ber, ritualer samt frågor om t.ex. problem som orsakats av religioner eller brott som begås på grund av religion (Knauth 2008).

I de avslutande kapitlen i boken jämförs alla studier från de olika länderna för att försöka få en helhetsbild av religionsundervisningen i Europa vilket inte är lätt på grund av de stora skillnaderna som finns. Men efter sammanställningen av elevernas svar om vad de föredrar att läsa och lära sig om i religionsundervisningen kan två tendenser urskiljas. Eleverna vill dels lära sig om andra religioner, som var den största gruppen, och dels om sin egen religion. Majoriteten av eleverna anser att religionsundervisningen främst ska handla om att få kunskaper om religioner men det finns även en grupp som föredrar personlig utveckling genom att t.ex. diskutera existentiella frågor (Knauth 2008).

2. Bakgrund

Som bakgrund till vår studie ligger den kvalitetsgranskning som Skolinspektionen gjorde under våren 2012 på ämnet religionskunskap 1 på gymnasiet. Granskningens syfte *”är att bidra till utveckling”* för att öka kvalitén i utbildningen och rapporten ses som en hjälp till detta. Vår förhoppning är att vi som lärare i framtiden ska kunna involvera eleverna i planeringen och låta dem välja vad ämnet ska innehålla för att de genom delaktighet ska känna ett större engagemang och intresse för ämnet. Men undervisningen måste ge eleverna chans att utveckla de färdigheter som finns med som mål i ämnesplanen. I ämnesplanen finns angivet vad eleven ska läsa i respektive religionskurs, vi vill därför granska den för att se vilka utrymmen som ges till att låta eleverna påverka och på vilka sätt det är möjligt att inkludera dem i utformningen och planeringen av religionsämnet. I vår undersökning har vi valt att fokusera på den didaktiska frågan *vad* religionsundervisningen ska innehålla. För att förstå hur det ser ut idag och vad som ligger till grund för religionsämnets innehåll har vi valt att som en del i vår bakgrund ge en övergripande och allmän bild av religionsämnet och religionsundervisningen.

2.1 Skolinspektionens kvalitetsgranskning av religionskunskap på gymnasiet

I våras gjorde skolinspektionen en kvalitetsgranskning på ämnet religionskunskap i gymnasieskolan som resulterade i rapporten *”Mer än vad du kan tro”* (Skolinspektionen 2012). Rapporten redovisar de förbättringar som behöver göras för att utveckla religionsundervisningen och öka dess kvalitet som i sin tur ska bidra till att eleverna når målen. Resultatet visar bl.a. att undervisningen styrs till stor del utifrån styrdokumentet men många lärare upplever tidspress med att hinna behandla alla områden som kursen omfattar. Men detta menar skolinspektionen beror på att lärarna inte utnyttjar möjligheterna till att arbeta över gränserna mellan olika områden och kombinera olika moment som kan stärka varandra. Det som ligger till grund för granskningen är forskning som visar att frågorna som intresserar gymnasieeleverna finns inom ramarna för ämnet religionskunskap men det är sällan som deras intressen tillvaratas i undervisningen (Skolinspektionen 2012). Granskningen visar att de flesta elever tycker att innehållet i religionskunskap är relevant och aktuellt och när eleverna får tid till reflektion över existentiella frågor som berör dem, då upplever de ämnet som intressant och viktigt. För att eleverna ska känna motivation till ämnet behöver lärarna lyssna på elevernas intressen samt erfarenheter och utgå ifrån dem vid planeringen och genomförandet av undervisningen.

Eleverna anser kursen vara relevant och intressant när undervisningen ger utrymme för dem att reflektera över sig själva och sina liv. Lärarna behöver därför i högre utsträckning planera och genomföra den utifrån de intressen och erfarenheter som den aktuella elevgruppen har och detta gäller särskilt elever med negativa förväntningar (Skolinspektionen 2012:7).

De elever som inte tycker att kursen är relevant är oftast killar och elever från yrkesförberedande program. Det handlar alltså om att undervisningen behöver ta till vara och utnyttja elevernas intresse för att ge dem en betydelsefull undervisning som de tar till sig.

”Lärare behöver tillsammans med eleverna göra ett urval av allt som kursen kan innehålla, utan att förminska det centrala innehållet som kursen ska behandla.” (Skolinspektionen 2012:10). Skolinspektionen menar att lärarna bör fråga elevgruppen vad de skulle vilja läsa om innan de planerar undervisningen vilket ett fåtal lärare gör idag som fungerar utmärkt. Men de flesta lärare väljer innehåll utifrån tidigare erfarenheter av vad som brukar intressera eleverna. De flesta elever känner att de till viss del har möjlighet att påverka undervisningen när det handlar om innehåll samt arbetssätt vilket även har observerats under granskningen (Skolinspektionen 2012). I citatet går också att läsa att urvalet ska göras men utan att ta bort något ur allt som ska behandlas vilket ofta blir problem. När granskningen gjordes var det första året som den nya kursen och ämnesplanen i religionskunskap 1 gavs vilket därmed gjordes i årskurs 1 på gymnasiet. Det visade sig att elevinflytandet i den nya kursen var ganska lågt och flera lärare ansåg att eleverna i årskurs 1 inte förväntas ha kunskapen att påverka undervisningen vilket skolinspektionen poängterade var helt fel inställning. Några lärare i granskningen tycker att ämnesplanen är mer styrande än kursplanen vilket är orsaken till att de inte har gett eleverna lika stor chans att påverka undervisningen. Detta argument har inget stöd enligt skolinspektionen (Skolinspektionen 2012).

Rapportens resultat kring undervisningens innehåll visar dagens förhållanden och ger direktiv i de förbättringar som behöver göras. Av de granskade undervisningarna har det framkommit att det läggs mest tid på att studera världsreligionerna och mindre tid på andra livsåskådningar. Det som betonas när världsreligionerna studeras är deras historia och inte så mycket om nutiden i Sverige samt omvärlden. Det ges även mindre utrymme för hur människans uttryck och identiteter kan påverka samt påverkas i relation till religion (Skolinspektionen 2012). Enligt rapporten vill eleverna lära sig mer om vardagen för en troende, hur deras liv ser ut än att läsa om generella fakta om religionerna vilket bidrar till mindre intresse hos eleverna för att det inte engagerar dem. När det handlar om etik så visar

granskningen att etik behandlas ofta som ett enskilt område utan att koppla ihop det med religioner och livsåskådningar. Åtgärderna som behövs göras är att förbättra och anpassa undervisningen för att elevernas önskemål stämmer överens med kursens mål (Skolinspektionen 2012).

2.2 En allmän bild av religionsämnet och religionsundervisningen

Religionskunskap är ett av de mest omdiskuterade skolämnena, därför att ämnet engagerar många olika parter som vill vara med och påverka dess utformning, ställning samt innehåll. Många olika lösningar har provats och det är inte bara i Sverige som ämnet skapar motsättningar och diskussioner utan det sker även i många andra länder. I till exempel USA är religionskunskap inget skolämne utan undervisningen har lagts över på de olika trossamfundet vilket ger en konfessionell undervisning i just deras trosuppfattning. I Ryssland finns inte heller ämnet i skolan eftersom det tagits bort i väntan på en lösning på hur ämnet ska utformas. Det finns personer även i Sverige som anser att religionskunskap inte ska vara ett skolämne och ett alternativt ämne som skulle kunna ersätta religionskunskap är livskunskap som finns på vissa skolor i landet. Livskunskap handlar mer om olika livsfrågor som intresserar eleverna där man utgår från elevens vardagssituation (Olivestam 2006:9 – 11).

Att religionskunskap ska vara ett kärnämne på gymnasiet eller som det numera heter ett gymnasiegemensamt ämne har inte alltid varit självklart. Det fanns planer på att det inte skulle vara ett kärnämne vid 1994 års läroplansreform vilket ändrades när fokuset flyttades från fakta mot etik och moral (Olivestam 2006:17, 150). När den nya gymnasiereformen påbörjades år 2007 så tydliggjordes kärnämnenas syfte vilka ska bidra till elevernas samhällskompetens, yrkeskompetens samt livskompetens. Detta medförde ett lyft för religionskunskapsämnet då framförallt eleverna fick en större förståelse för ämnets betydelse, men Olivestam poängterar att det ändå finns vissa problem som måste lösas *”för att ämnet verkligen ska leva upp till dess tilldelade status”* (Olivestam 2006:17).

Den stora förändringen i religionsämnet år 1994 i och med förskjutningen från fakta mot etik och moral gjorde att ämnets innehåll blev målstyrt istället för innehållsstyrt. Olivestam anser att det i övergången kan ha inneburit svårigheter för de lärare som redan undervisade i ämnet. Han menar att invanda mönster och ett förtroget undervisningsstoff gör det svårt vid omställningar (Olivestam 2006:9). Många lärare kände sig obekväma med det nya arbetssättet vilket innebar att undervisningen skulle utformas av interaktion mellan lärare, elever och innehåll. Religionsundervisningen skulle inte längre enbart vara faktabaserad och de fakta

som presenteras ska kunna tolkas och tillämpas i elevens vardag vilket ska ge dem en fördjupad förståelse som resulterar i en helhetssyn (Olivestam 2006:33–34).

Religionskunskapsundervisningen kan se ut på många olika sätt eftersom uppfattningarna om ämnet skiljer sig åt. Enligt Olivestam beror orsaken till skillnaderna på de förändringar som skett inom lärarutbildningen. De tidigare lärarutbildningarna stod utanför de vetenskapliga universitetsutbildningarna och fokuserade på metodik. När sedan lärarutbildningen införlivades i universitetsutbudet som bygger på vetenskaplig grund utvecklades metodiken till didaktik och då religionsdidaktik. Alltså har det gått från metodiken och frågan hur till didaktiken och frågan vad samt till slut till ämnesdidaktiken som innefattar båda frågorna tillsammans med frågan varför (Olivestam 2006:35). Dessa begrepp är relativt unga vilket medför oklara definitioner och olika uppfattningar av dem och därmed om religionskunskapsundervisningen. Olivestam menar att universitetskraven bidrar till att religionsundervisningen blir faktadominerad och består mestadels av föreläsningar vilket inte är vad eleverna önskar. År 1968 och 1970 genomförde skolöverstyrelsen undersökningar om grundskoleelevernas intresse kring religionskunskapens områden vilka visade att eleverna ville ha mindre fakta om religioner och mer diskussioner om livsfrågor (Olivestam 2006:18–19). Något år senare gjordes en liknande undersökning av gymnasieelevernas intresse för religionsämnet som visade samma resultat som grundskoleundersökningen. Detta medförde att en kompromiss mellan representanternas och elevernas intressen utformades i 1970 års kursplan i religionskunskap (Olivestam 2006:31–32). Trots dessa undersökningar som gjordes för över 40 år sedan och förändringar i kursplanerna mot elevernas önskemål är det ändå fakta om religioner som dominerar religionsundervisningen (Olivestam 2006:19, 32).

Religionsundervisningen ska utveckla en förståelse för andra människor men, menar Furenhed, lärarens uppgift är inte att försöka överföra sin egen förståelse till eleverna. Läraren bör självklart ha goda kunskaper och förståelse i sitt ämne men läraren bör i första hand stimulera till samtal och inte leverera expertsvar speciellt när det gäller livstolkningar och värderingar. *”Målet kan aldrig vara att eleven ska förstå på samma sätt som läraren. Förståelse uppnås inte genom kopiering utan genom reflektion över egna erfarenheter.”* (Furenhed 200:137). Det är viktigt att lärarens sätt att bemöta eleverna och hantera livsfrågor lockar fram sådana reflektioner. När Furenhed diskuterar lärareetik menar han att det viktigaste är att respektera eleverna som meningssökande människor. Vilket innebär att eleverna skall ges tillfälle att bearbeta sina existentiella frågor. Vilket inte alltid har varit fallet, särskilt inte inom grundskolan. Lärarens osäkerhet har tillsammans med elevernas ointresse bildat en

”ohelig allians”. I alltför många fall har detta lett till att eleverna endast fått några timmars distanserad information om religioner, eller att ämnet integrerats på ett diffust sätt i något temaövergripande SO-arbete eller så har ämnet till och med i vissa fall helt glömts bort (Furenhed 2000:138).

Ett problem som Hartman uppmärksammar är att skolans religionsundervisning under en lång period har kännetecknats av oförmågan att möta eleverna där de står (Hartman 2000). Det låga elevintresset för religionsundervisningen i skolan har som vi nämnt tidigare undersökts i en rad olika projekt. Där det framkommit att en trolig motivering till det låga intresset beror på att det lärostoff som användes uppfattades som irrelevant hos eleverna. Nya alternativ till upplägg kom att presenteras i nyare kursplaner men trots det tycks intresset inte ha ökat. Hartman menar att elevernas intresse för undervisningen är till större delen anmärkningsvärt lågt, medan det finns ett spontant intresse för den typ av frågeställningar som enligt läroplanen ska ha en central ställning i undervisningen. Hartman ställer sig frågan:

kan det vara så att eleverna visserligen är djupt engagerade i livsfrågor, men att de inte har lust att torgföra detta sitt högst privata engagemang i klassrummen? Eller kan det vara så att undervisningen inte bedrivits enligt gällande läroplan så att det fortfarande är Lgr 62 som gäller i klassrummet när man har religion? (Hartman 2000:246).

Det finns en osäkerhet som träder fram hos lärare när det kommer till att bedriva en undervisning som behandlar elevernas livsfrågor. Undersökningar har visat att lärare inte vet hur de ska förhålla sig till barns livsfrågor då de själva saknar grundläggande kunskaper och en egen medvetenhet på livsåskådningsområdet. Även skolinspektionen skriver om detta problem att lärarna känner sig osäkra för att de inte vet hur de ska handla om eleverna uttrycker mycket känslor. Därför undviker vissa lärare att ta upp vissa frågor som kan väcka känslor hos eleverna (Skolinspektionen 2012). Lärare idag arbetar i ett postreligiöst samhälle vilket innebär att de ofta ställs inför motstridiga förväntningar och omotiverade elever främst inom mellanstadiet. Bland de äldre eleverna framför allt på gymnasiet växer ett diffust och svårfångat intresse för nyandlighet fram. Av dessa elever kan man även se de som uppskattar ämnet, när de upplever att de får bearbeta sina egna frågor (Hartman 2000:246). Det är viktigt att uppdatera sig om nya ämnen som lärare för att vid brist på ämnesteoretisk orientering blir läraren helt beroende och styrd av läromedlen. Då blir det svårt att bedöma vilka urval och begränsningar som bör göras, elevernas önskemål glöms då ofta bort (Skogar 2000:110).

3. Vad ska eleverna läsa om enligt ämnesplanen i religionskunskap 1 och hur tolkas och tillämpas detta av lärarna?

I detta kapitel kommer det centrala innehållet i ämnesplanen att redogöras och hur detta kan tolkas med hjälp av skolinspektionens (2012) granskning av religionsämnet samt våra egna tolkningar och reflektioner. Sedan följer en kort redogörelse för hur lärarna tolkar och tillämpar ämnesplanen också utifrån samma källor och till sist redogör vi för svaret på vår första frågeställning. Att tänka på är att det inte enbart hänvisas till den nya kursen i religionskunskap från 2011 eftersom den är relativt ny. Även undervisning från den föregående religionskunskapskursen tas upp för att det är den som våra källor utgår ifrån samt som vi har erfarenheter från som vi hänvisar till.

3.1 Vad står det i ämnesplanen?

Religionskunskap 1 (2011) heter den nya kursen som ersätter den gamla religionskunskap A (1994) och som är ett av de gymnasiegemensamma ämnena som alla elever läser. Kursen är på 50 poäng vilket motsvarar ungefär 50 lektionstimmar men kan skilja mellan olika skolor. I denna undersökning ligger fokuset på religionsundervisningens innehåll på gymnasiet, därigenom har *Ämnesplan för religionskunskap 1* (2011) endast studerats utifrån vad undervisningen ska innehålla. Vad ämnet ska syfta till samt utveckla hos eleverna har därmed valts bort eftersom det inte ingår i våra frågeställningar. I *Ämnesplanen för religionskunskap 1* (Skolverket 2011) står följande:

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Kristendomen, de övriga världsreligionerna och olika livsåskådningar, deras kännetecken och hur de tar sig uttryck för individer och grupper i samtiden, i Sverige och i omvärlden.
- Olika människosyn och gudsuppfattningar inom och mellan religioner.
- Religion i relation till kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet.
- Individers och gruppers identiteter och hur de kan formas i förhållande till religion och livsåskådning utifrån till exempel skriftliga källor, traditioner och historiska och nutida händelser.
- Olika uppfattningar om relationen mellan religion och vetenskap i den aktuella samhällsdebatten.

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Analys av argument i etiska frågor med utgångspunkt i kristendomen, övriga världsreligioner, livsåskådningar och elevernas egna ställningstaganden

Den största skillnaden från den förra kursplanen är att det numera finns ett centralt innehåll som läraren ska utgå ifrån i undervisningen. I den föregående kursplanen fanns mål som eleven skulle uppnå efter avslutad kurs vilket då läraren fick utgå ifrån när urvalet av innehåll gjordes. Därmed kan det förstås att den nya ämnesplanen upplevs som tydligare när det handlar om innehållet eftersom det står vad ämnet ska behandla. Det finns relativt många skillnader mellan den nya ämnesplanen och den gamla kursplanen och det syns främst genom att punkter har ändrats, tydliggjorts och tillkommit. Det ämne som är helt nytt är den punkten som handlar om relationen mellan religion och vetenskap. Andra förändringar handlar om att tydliggöra vissa områden och sätta dem i relation med religion som i punkt tre ovan som handlar om frågor kring kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet samt sexualitet. Även punkt fyra handlar om detta och har tydliggjorts från den gamla kursplanen genom att studera om hur olika identiteter påverkar religion samt tvärtom (Skolinspektionen 2012).

Det som har påverkat punkternas utformning är framförallt vad som är syftet med kursen vilket speglar den kunskapssyn som råder i läroplan och ämnesplaner. Det centrala innehållet har anpassats efter målen med undervisningen som är att eleverna ska utveckla vissa färdigheter. En av dessa färdigheter är förmågan att kunna analysera som har medfört att religion som en helhet och ett begrepp ska sättas i förhållande eller i relation till i det här fallet vetenskap, kön, sexualitet, identiteter osv. som står i punkterna.

I granskningsrapporten (Skolinspektionen 2012) betonas att lärarna bör lyssna till elevernas intresse vid planeringen av innehållet i undervisningen. När det centrala innehållet av kursen presenteras i ämnesplanen sker det i punktform. Det finns inga direktiv kring vilken punkt som ska få störst utrymme eller vilken som är viktigast. Ämnesplanen säger heller inte någonting om vad undervisningen ska utgå ifrån längre utan endast att alla punkter ska behandlas, vilket kan uppfattas på olika sätt. Att behandla något kan tolkas som att det ska ha nämnts i någon mening vilket kan bidra till otydlighet. Läraren kan tycka att ämnet har behandlats utan att eleven har varit medveten om det för att det inte har framgått tydligt nog. Samtidigt finns det ingen tidsram i begreppet behandla som kan vara allt ifrån att det har

nämnts en gång till att det har arbetas om i t.ex. en månad. Vi anser att det finns stora möjligheter att låta eleverna vara med och bestämma, vilket arbetsområde som ska få mest tid och vilket område de vill fördjupa sig inom. Av religionerna är det bara Kristendomen som nämns specifikt annars använder man begreppet världsreligioner och olika livsåskådningar vilket kan tolkas som att Kristendomen ska få störst utrymme av alla religioner eller att man utgår från den. Men det står inte att det ska vara så vilket lämnar utrymme för helt skilda tolkningar och mer plats för eleverna att vara med och påverka undervisningens innehåll genom att välja vilken religion de vill läsa om. En tolkning av punkterna kan vara att de står rangordnade med den viktigaste punkten först och sedan följer de resterande efter det. Om man utgår från denna tolkning läggs mest tid på den första punkten som handlar om att läsa om världsreligionerna och olika livsåskådningar och sedan tas de andra punkterna upp när det passar och med en begränsad tid. Med detta vill vi visa att ämnesplanen kan tolkas och uppfattas på många olika sätt vilket ger läraren större frihet men samtidigt större ansvar i urvalet av ämnesstoff.

3.2 Hur tillämpar lärarna ämnesplanen?

Som lärare har du ett ansvar och en skyldighet att följa ämnesplanen och enligt skolinspektionens rapport (2012) så styrs det mesta av undervisningen utifrån styrdokumentet. Men många lärare upplever ett problem med att hinna ta upp allt som kursen ska innehålla. Lösningen på problemet menar skolverket är att arbeta över gränserna med de olika arbetsområdena vilket de anser att lärarna inte gör idag. Lärarna tar upp olika områden separat för att förhoppningsvis kunna knyta ihop delarna i slutet av kursen men skolinspektionen menar att det är bättre att hela tiden väva in delarna och momenten i varandra vilket gör att de stärker varandra (Skolinspektionen 2012). Enligt egna erfarenheter dels utifrån ett elevperspektiv men även som lärarkandidater under den verksamhetsförlagda utbildningen så tycker vi oss se en hel del arbeten över områdesgränserna. Fast det görs inte på bästa tänkbara sätt då det många gånger känns som att läraren bara ”slänger” in lite av det ena tillsammans med det andra för att ha det överstökad. Det känns inte riktigt genomtänkt alla gånger och framförallt när inte detta tydliggörs för eleverna. Lärarna kan t.ex. ta upp andra punkter som står i kursplanen samtidigt som en religion studeras men utan att förklara detta för eleverna. Om lärarna heller inte ger eleverna chansen till att hinna reflektera och koppla ihop det med religionen de läser om samt sin egen tillvaro har undervisningen inte varit så givande som den hade kunnat vara. Samtidigt ges dessa andra punkter så lite tid i förhållande

till den övriga fakta om religionen att eleverna inte tänker på det. Läraren känner sig dock nöjd över att ha hunnit med så pass många punkter av det centrala innehållet i ämnet. Detta tror vi beror på den invanda rutin många lärare har, de kör på som de alltid har gjort utan att ta hänsyn till elevens intresse och att ämnesplanen har förändrats. Olivestam tar även han upp problematiken och menar att en lärare som har ett invariant mönster med ett förtroget stoff har svårare att anpassa sig vid omställningar och därmed också efter olika elevintressen (Olivestam 2006:9).

Området som får mest utrymme i kursen är världsreligionerna och mest fokus läggs då på arbetet om fakta kring religionerna samt deras historia (Skolinspektionen 2012). Enligt religionspedagogen Michel Grimmitz är detta ett av två olika sätt att arbeta med religion på. Han menar att man inom religionsämnet kan tillämpa kunskap dels genom att lära *om* religion men kunskap kan även uppnås genom att lära *av* religion (Furenhed 2000:117). Att mest tid läggs på fakta om religion och dess historia anser vi märkligt eftersom de flesta undersökningar vi tagit del av och så även skolinspektionens visar på att eleverna vill att ämnet ska innehålla sådant som de kan relatera till sin egen verklighet. Detta perspektiv av kunskap innebär en distans och religionerna framställs som främmande, även om läraren är entusiastisk och försöker framställa dem som spännande. Eleverna upplever det som något som angår andra men inte dem (Furenhed 2000:117). Det står inte heller utskrivet i ämnesplanen att eleverna ska läsa specifikt om religionernas historia vilket gör det hela ännu märkligare. Troligtvis är det gamla traditioner inom religionskunskapen som kan vara orsaken, att lärarna är vana med att presentera religioners historia för att man alltid gjort det och för att läroböckerna ofta utgår från historia. Skolinspektionen tydliggör även detta att *”Undervisningen om världsreligionerna behöver i större utsträckning utformas så att den ger eleverna förutsättningar att analysera religionernas samtida kännetecken och uttryck.”* (Skolinspektionen 2012:6) vilket står klart och tydligt som första punkt i centralt innehåll i ämnesplanen. *”Kristendomen, de övriga världsreligionerna och olika livsåskådningar, deras kännetecken och hur de tar sig uttryck för individer och grupper i samtiden, i Sverige och i omvärlden.”* (Skolverket 2011). När världsreligionerna studeras är det ofta generella fakta om religionerna som lärarna tar upp vilket inte är vad eleverna önskar. Förklaringarna som lärarna har till det är att de tycker att eleverna har för lite kunskap om just det vilket behövs för att t.ex. kunna göra analyser. Men skolinspektionen betonar att det inte alls behöver vara sant, att man istället kan göra tvärtom. En analyserande uppgift kan istället locka fram nyfikenhet hos eleverna som gör att de lär sig baskunskaperna om en religion för att kunna göra analysen.

Som vi nämnde i bakgrunden anser några av de lärare som deltog i skolinspektionens granskning (2012) att ämnesplanen är mer styrande än den tidigare kursplanen. Det var även ett av argumenten till varför eleverna hade mindre inflytande på den nya kursen.

Skolinspektionen menar att det inte finns någon anledning till att se det på det sättet vilket vi håller med om. Lärarna behöver börja se eleverna som en resurs att ta hjälp av för att slippa ta alla svåra beslut själva. Samtidigt kan man tänka sig att det lätt kan bli så när en ny kurs ska ges och när lärarna är lite osäkra på om de får med allt kursen ska innehålla. De planerar endast utifrån ämnesplanen den första tiden för att känna på vad som fungerar osv. När de känner att de har förstått syftet av innehållet och känner sig mer trygg med den nya ämnesplanen kanske de förhoppningsvis låter eleverna vara delaktig och påverka planeringen av undervisningen.

3.3 Varför tolkar lärarna ämnesplanen som de gör? – En tolkning

Att religion är ett brett ämne blir tydligt när man ser till det centrala innehållet i ämnesplanen som ska behandlas i kursen. Det omfattande undervisningsstoffet ryms i sju punkter vilka handlar om världsreligionerna och andra livsåskådningar, individers och grupperns identiteter, relationen mellan religion och vetenskap samt etik och moral. Religion ska sättas i relation till andra områden såsom kön, socioekonomisk bakgrund, etnicitet och sexualitet, där analyser kan göras i hur religion kan påverka, påverkas eller blir påverkad av andra områden i olika sammanhang. I och med den nya ämnesplanen har ett tydligt centralt innehåll i ämnet tillkommit som läraren ska behandla i sin undervisning. Den nya ämnesplanen ses därmed som tydligare och striktare i motsats till den förra som endast gav lärarna mål som eleven skulle uppnå efter avslutad kurs att utgå ifrån när urvalet av undervisningsstoff gjordes. Av dessa sju punkter i nya ämnesplanen är det enligt skolinspektionens rapport (2012) den första, som handlar om religion och livsåskådning som det läggs mest tid på. Arbetet sker då i störst utsträckning utifrån ett historiskt perspektiv. Detta stämmer även överens med våra egna erfarenheter av ämnet. Vad det beror på tror vi, som vi nämnt i tidigare kapitel, dels på att läraren tolkar ämnesplanen som att det är den viktigaste punkten eftersom den står först. Vi tror även att det handlar om invanda rutiner för de lärare som varit verksamma ett tag, samt att nya lärare är påverkad av sin egen religionsundervisning. I rapporten visade det sig även att elevinflytandet i den nya kursen var lågt. Några lärare ansåg att den nya ämnesplanen är mer styrande och inte lämnar utrymme för eleverna att kunna påverka undervisningen vilket skolinspektionen inte anser är en befogad anledning (Skolinspektionen 2012). När vi

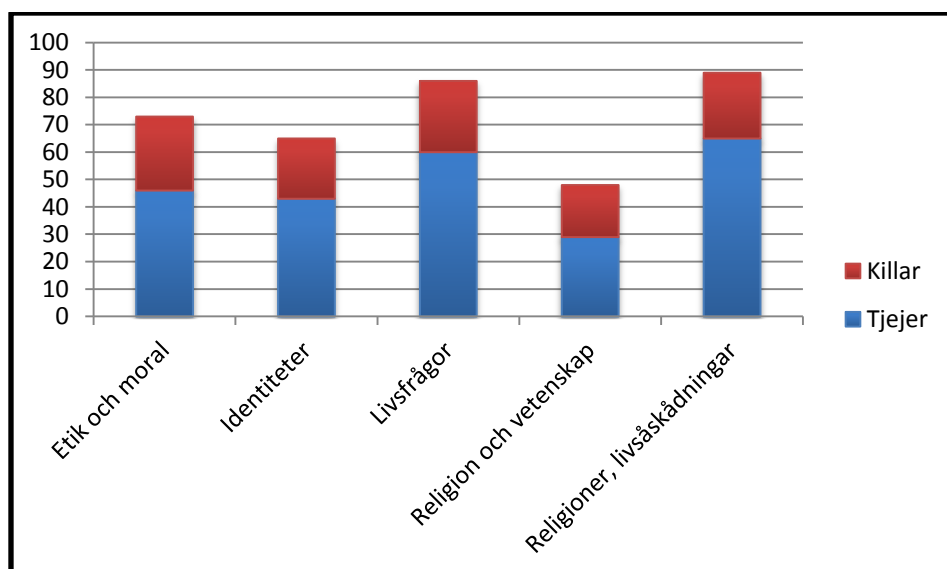
granskade ämnesplanen som en del i vår undersökning såg vi dock en rad olika möjligheter för eleverna att kunna påverka innehållet. Bland annat finns det ingenting som säger hur mycket tid som ska läggas på varje punkt, här kan till exempel eleverna få vara med och påverka och bestämma var den mesta av tiden ska läggas. Enligt lärarna som deltog i skolinspektionens undersökning anser de att det är svårt att hinna med allt som ämnet ska innehålla. I den meningen anser vi att det då känns extra viktigt att det som eleverna anser intressant och relevant hinns med för att de ska känna att de har fått ut något av undervisningen och faktiskt lärt sig något. Men som skolinspektionen menade berodde tidsbristen att inte hinna med allt på att lärarna arbetade med ett område i taget och inte utnyttjade möjligheten att arbeta över områdesgränserna. Vår förklaring är att lärarna tolkar ämnesplanen på ett sätt som gynnar deras föreställning om religionsämnet och deras eget intresse. Tolkningen görs utifrån vad läraren är trygg med och vilka tidigare erfarenheter han/hon har vilket underlättar planering samt genomförande av undervisningen. Då bland andra Hartman (Hartman 2000) menar att det finns en osäkerhet hos religionslärarna idag när det gäller frågor om elevernas egna livsfrågor samt kring det svårfångade intresset som växer fram bland de äldre eleverna som handlar om nyandlighet. Denna osäkerhet bottnar i okunskap i hur man ska hantera dessa ämnen. Problemet ligger alltså inte i att ämnesplanen inte ger utrymme för elevers möjlighet att påverka utan det är snarare läraren som inte är trygg med att låta eleverna komma med synpunkter och åsikter då läraren inte vet hur han/hon ska förhålla sig till dem. Men en annan faktor som även kan spela in i lärarnas val av innehåll är läromedlen. Dessa ska vara till hjälp för lärarna vilket de inte alltid är när de inte är uppdaterade efter dagens samhälle och ungdomars intresse. Det gäller att läraren har så pass mycket kunskap inom ämnet så att han eller hon inte behöver vara helt beroende av läromedlen.

4. Vad föredrar eleverna att läsa om inom religionskunskap 1 på gymnasiet?

Här redovisas först den empiriska enkätundersökning som vi gjorde och sedan följer våra slutsatser och diskussioner kring vår andra frågeställning. Resultaten från enkätsvaren kommer att redogöras frågvis i form av diagram med tillhörande kommentarer. Det var 125 deltagande elever varav 83 stycken tjejer och 42 stycken killar. Vi har valt att redovisa resultaten ur ett genusperspektiv då vi anser att det finns intressanta skillnader men även likheter mellan könen vilket vi kommer att diskutera mer senare i det följande diskussionsavsnittet. De blåa staplarna representerar tjejerna och de röda staplarna representerar killarna men de står på varandra för att samtidigt kunna se det sammanlagda resultatet för alla elever. Samtliga diagram visar antal elever eller kryss för ett alternativ och inte i procent. Eftersom antalet tjejer var nästan dubbelt så många som antalet killar i undersökningen så är deras staplar också högre än killarnas. När det sammanlagda resultatet för alla elever redovisas bör man ha i åtanke att eftersom det var fler tjejer än killar som deltog i undersökningen har de störst påverkan på resultatet. En topplacering för alla elever behöver inte vara en topplacering för enbart killarna. Därför klargör vi efter samtliga diagram de enskilda resultaten för könen men även för att det kan vara svårt att se vilken stapel som är störst bland de jämna resultaten. De fem första frågorna handlar om vad eleverna föredrar att läsa om utifrån deras eget intresse genom att välja olika fasta svarsalternativ. Den sjätte och sista frågan handlar inte om innehållet utan om eleverna får vara delaktiga i planeringen av undervisningens innehåll.

1. Vad tycker du att religionsundervisningen ska handla mest om? Rangordna alternativen genom att sätta en 1:a framför det ämne som du tycker ska få mest utrymme osv.

Första frågan handlar om vad eleverna vill att undervisningen ska handla mest om och ska därför rangordna fem olika alternativ genom att sätta en 1:a framför det område som ska få mest utrymme i undervisningen, en 2:a för det som ska få näst mest utrymme osv. De områden som de hade att välja mellan var: etik och moral, individers och grupperns identiteter, livsfrågor, relationen mellan religion och vetenskap samt religioner och livsåskådningar. Dessa områden valdes dels utifrån ämnesplanen och dels utifrån tidigare forskning.

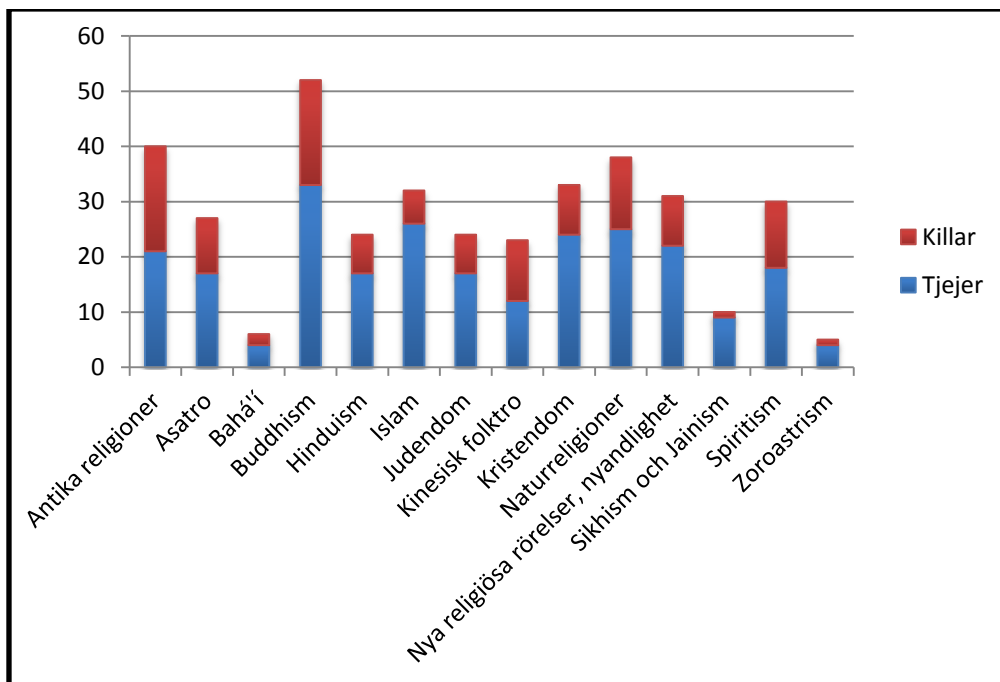

Namnen på områdena är förkortat för att få plats i diagrammet. Staplarna visar de områden som har fått flest antal 1:or, 2:or samt 3:or vilka är hopslagna till den summa som staplarna representerar. Alltså anser eleverna att tiden i undervisningen ska fördelas efter denna rangordning med religioner och livsåskådningar på första plats följt av livsfrågor och etik och moral. Som ni ser är det ganska jämt fördelat mellan placeringarna och inga självklara val. Killarna är mest spridda och har ett väldigt jämt resultat men etik och moral, livsfrågor samt religioner och livsåskådningar är i den rangordningen deras topp tre. Tjejerna har lite tydligare resultat med samma topp tre men med en annan ordning än killarna i form av religioner och livsåskådningar, livsfrågor samt etik och moral. I denna fråga har några bortfall skett när några elever inte har rangordnat områden genom att sätta en siffra framför varje utan de har bara kryssat för ett av alternativen vilket vi har tolkat som en favorit och gett siffran ett. Men då har inte de andra alternativen fått någon siffra alls vilket kan ha gett ett lite annorlunda resultat. Om vi istället bara hade slagit samman placeringarna på första och andra plats hade resultatet sett lite annorlunda ut. Skillnaderna hade varit störst hos killarna där relationen mellan religion och vetenskap hade klättrat upp till en delad andra plats tillsammans med livsfrågor. Även hos tjejerna hade det området klättrat upp en placering och bytt plats med individers och grupper identiteter men det hade bara skiljt med en röst. Individers och grupper identiteter samt relationen mellan religion och vetenskap är de områden som är nya i form av enskilda punkter i ämnesplanen. Med det i baktanken fick båda punkterna relativt höga staplar. Men den största skillnaden mellan könen är punkten om relationen mellan religion och vetenskap som killarna satte högre än tjejerna vilket är ganska

intressant. Det går egentligen inte att dra några självklara slutsatser utifrån detta resultat eftersom det är väldigt jämt mellan områdena.

2. Vilka religioner skulle du vilja läsa mest om? Kryssa för tre av alternativen.

Här fick eleverna välja tre religioner som de vill läsa mest om utav fjorton möjliga alternativ. Vi ville ha med många alternativ för att se hur eleverna reagerade på så många valmöjligheter som de kanske inte är vana med. Även om deras intresse drivs av nyfikenhet eller fördjupning av kunskap.

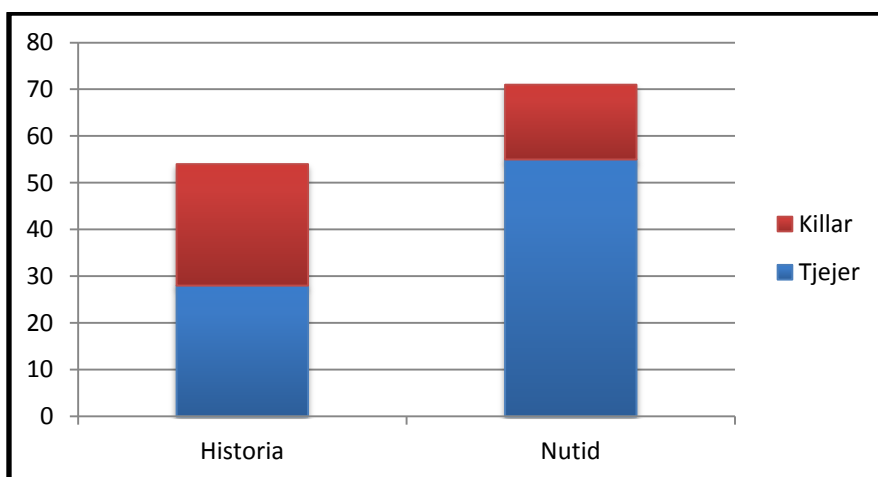

Staplarna i diagrammet visar hur många kryss en religion har fått och alla elever har fått kryssa i tre alternativ var. Det sammanlagda resultatet för eleverna visar att de vill läsa mest om Buddhismen, antika religioner och naturreligioner. Placeringarna fem, sex och sju är Kristendomen, Islam och nya religiösa rörelser samt nyandlighet. Både tjejerna och killarna vill läsa mest om Buddhismen men det är väldigt jämt uppe i toppen och i nere botten. Tjejernas topp tre är Buddhismen, Islam och naturreligioner men de är tätt följda av Kristendomen och nya religiösa rörelser och nyandlighet. Killarna har Buddhismen, antika religioner och naturreligioner på sina topplaceringar. Den största skillnaden könen emellan är att tjejerna har Islam på andra plats medan killarna har den nere på elfte plats men för övrigt tycker tjejerna och killarna relativt lika. I denna fråga fick eleverna även skriva motiveringar till sina val. De vanligaste motiveringarna var att de religioner de valt verkar eller är

spännande och intressanta. Många elever förklarade att de ville lära sig mer om vissa religioner för att de inte visste så mycket om dem och skrev att de inte får läsa eller höra om dem i skolan. När t.ex. Kristendom och Islam valts förklarades det som att de är dem som finns i vårt samhälle som man mest kommer i kontakt med vilka de därför är viktiga att lära sig om. Tvärtemot var några trötta på världsreligionerna som de har läst om i hela grundskolan och ville läsa om andra religioner. Bottenplaceringarna hos eleverna är väldigt tydliga men även intressanta i att de faktiskt blev valda av några elever, deras motiveringar var att de aldrig hade hört talas om dem och därför ville lära sig om dem.

3. Vad väljer du helst att läsa om, om religioners: historia eller nutid (från 1990 och framåt)?

Här vill vi veta om eleverna helst vill läsa om religioners historia eller nutid, där de fick kryssa i ett av alternativen.

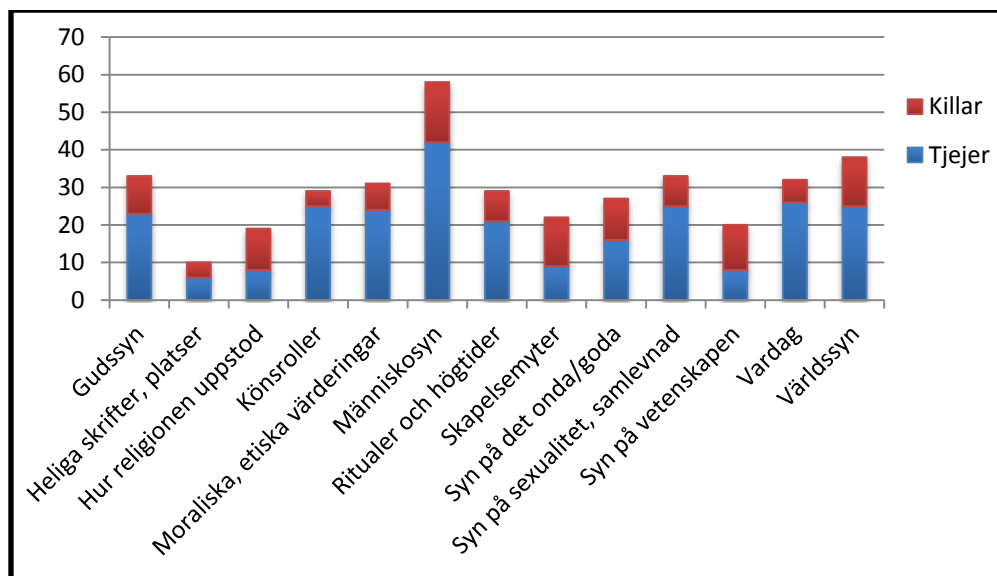

Staplarna visar antal elever som har valt antingen historia eller nutid. Här ser vi en tydlig skillnad mellan könen. Majoriteten (66 %) av tjejerna vill läsa om religioners nutid medan majoriteten (62 %) av killarna hellre vill läsa om deras historia vilket är intressant. Att så pass många elever hellre vill läsa om religioners historia än deras nutid var inte vad vi hade förutspått. En anledning till att de hellre vill läsa om religioners historia kan vara att det är det som de har mest erfarenhet av och vet hur det går till. Det skulle vara intressant att veta varför skillnaderna är så stora mellan könen, varför killarna hellre läser om historia än tjejerna. Om man slår ut det på alla elever så vill 57 procent läsa om nutid och 43 procent vill läsa om historia vilket inte är någon markant skillnad.

4. Vad vill du veta om en religion, om deras:

(Kryssa för tre av alternativen)

För att veta lite mer exakt vad som intresserar eleverna när de läser om religioner ställde vi frågan om vad de vill veta om en religion där de fick välja tre olika svarsalternativ.

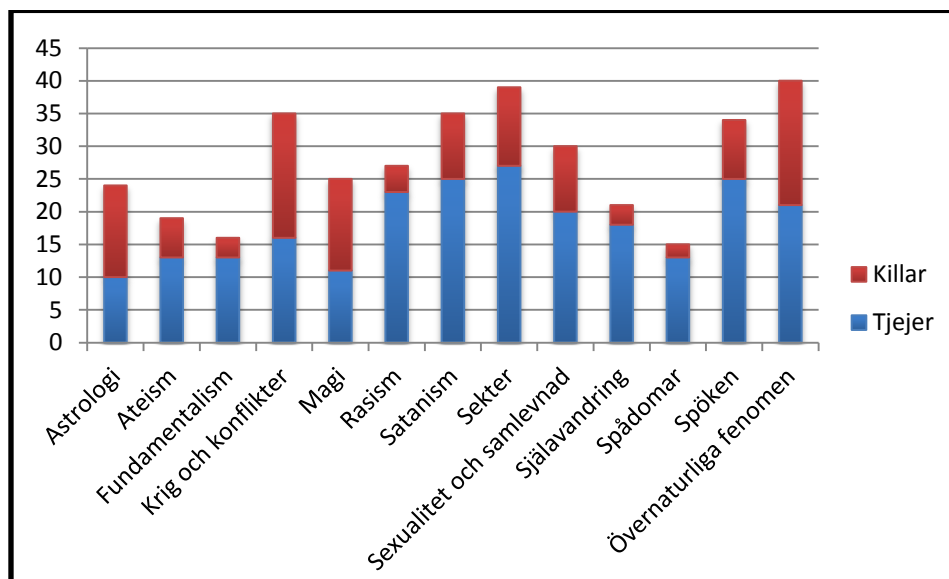

Staplarna visar även här den sammanlagda summan av hur många kryss ett alternativ har fått. I resultatet på fråga fyra framgår det att nästan hälften av eleverna, både killar och tjejer, vill veta mer om vilken människosyn som råder inom en religion. På andra plats kommer världssyn och på delad tredje plats kommer gudssyn samt syn på sexualitet och samlevnad. Om vi skiljer könen åt ser vi förändringar i topplaceringarna. De mest valda alternativen bland tjejerna var på första plats människosyn, på andra plats vardag och på delad tredje plats kom världssyn, könsroller samt syn på sexualitet och samlevnad. Killarnas val var i följande rangordning människosyn, världssyn, skapelsemyter, syn på vetenskap samt hur religionen uppstod. Om vi jämför dessa topplaceringar bland könen med föregående fråga kan vi se vissa likheter. Genom att hårdra det skulle vi kunna säga att tjejernas val av alternativ representerar nutid och killarnas val av alternativ kan förknippas mer med historia. I denna fråga kan vi se en tydligare skillnad mellan könen i jämförelse med tidigare frågor. Gemensamt för både killar och tjejer att heliga skrifter och platser är det som tycks vara minst intressant men där slutar likheterna i bottenplaceringarna. De största skillnaderna mellan könen är att några av tjejernas bottenplaceringar finns bland killarnas topplaceringar och tvärtom. Exempel på det ser vi i att synen på vetenskapen är det näst minst valda alternativet

bland tjejerna, medan det är det fjärde mest valda alternativet bland killarna. Likaså hamnar könsroller på näst sista plats hos killarna medan det hos tjejerna kom på fjärde plats.

5. Vad skulle du vilja lära dig mer om? Kryssa för tre av alternativen som du helst skulle vilja läsa om.

Vad som intresserar eleverna är huvudfokus i vår enkät vilket vi även får svar på i denna fråga. Vi radade upp tretton olika alternativ och eleverna fick välja tre av dem som de skulle vilja lära sig mer om. Valet att ta med något alternativ som inte direkt kan kopplas till religionskunskap var medvetet från vår sida för att verkligen se om det finns något som intresserar eleverna så pass mycket att det kanske bör få mer utrymme i kursen.

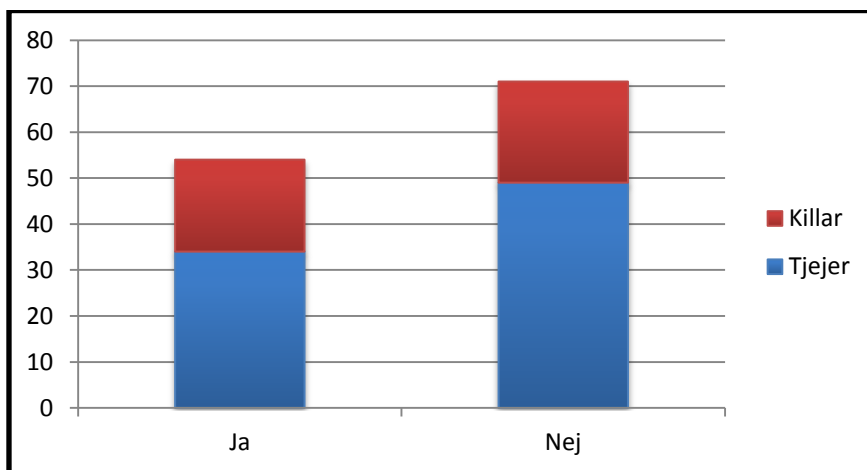

Resultatet visar även här de alternativen som har fått flest antal kryss. Diagrammet visar ett rätt så utspritt och varierande resultat. Den sammanslagna summan bland eleverna visar att de flesta vill lära sig mer om övernaturliga fenomen, sekter, krig och konflikter (som uppstått pga. religion) samt satanism. Tjejernas topp fyra är sekter, spöken, satanism och rasism medan killarnas topp fyra är övernaturliga fenomen, krig och konflikter, astrologi och magi. Även här är skillnaderna mellan könen tämligen stora. Till exempel hamnade astrologi på fjärde plats hos killarna medan det var det minst valda bland tjejerna. Rasism var ett alternativ som hamnade högt upp hos tjejerna men hos killarna endast blev valt fyra gånger. Bland dessa alternativ finns det dem som liknar varandra vilket gör att de kan konkurrera ut varandra. De alternativen som vi syftar på är att övernaturliga fenomen och magi är rätt så lika varandra, likaså hör spöken och själavandring ihop. Men alla dessa plus spådom och astrologi tillhör

alla paranormala företeelser, tycker vi, och om vi tittar på alternativen i den gruppen är det faktiskt killarna som har flest av dem i sina topplaceringar.

6. Får du vara delaktig i planeringen av vad din religionsundervisning ska innehålla?

Som vi nämnde i inledningen på detta kapitel handlar fråga nummer sex om eleverna får vara med och påverka innehållet i undervisningen.

Resultatet på fråga sex visar att över 50 procent av de tillfrågade inte upplever att de får vara med och påverka innehållet i undervisningen. Majoriteten av dessa anger att de vill vara med och påverka medan en del anser att de inte har något behov av det utan tycker att läraren väljer ett intressant innehåll. Av de tillfrågade har störst andel tjejer svarat att det inte får påverka innehållet. De som upplever att de får vara med och påverka uppger att det får vara delaktiga vid planeringen, välja examinationssätt, arbetssätt och fördjupningsuppgifter och vara med och bestämma vad de ska läsa om. Resultatet blir därför aningen missvisande då vi frågade om de får vara med och påverka innehållet. Examinationssätt och arbetssätt handlar om hur det redan valda innehållet ska studeras och redovisas. Därför kan vi anta att ännu fler elever egentligen inte får vara delaktig i planering och utformning av innehållet i ämnet. De elever som upplever att det inte får påverka undervisningen och uttrycker att de vill göra det är i störst utsträckning intresserade av att bestämma vad de ska läsa om. Många uttrycker en önskan om att läsa om nya mer spännande och intressanta religioner.

4.1 Enkätsummanfattning

Här sammanfattar vi kort resultatet från enkäterna för att få en överblick på vad eleverna föredrar att läsa om i religionskunskap 1 på gymnasiet. Alltså kommer enkätsvaren att generaliseras där de populäraste alternativen ses som det generella för alla elever som har deltagit i denna studie. Att belysa är dock att resultaten är väldigt jämna och därför bör tas med en nypa salt. Detta är endast en pilotstudie och därför kan inte resultatet ses som representativt för alla gymnasieelever.

Eleverna på gymnasiet vill att kursen religionskunskap 1 ska handla mest om religioner och livsåskådningar, livsfrågor samt etik och moral. Den religion som de vill läsa mest om är buddhismen och majoriteten av eleverna vill läsa om religioners nutid men många vill även läsa om deras historia. När religioner studeras vill eleverna veta om vilken människosyn och världssyn som råder. Många vill lära sig mer om övernaturliga fenomen, sekter, krig och konflikter, satanism, spöken samt astrologi. Mer än hälften av eleverna upplever att de inte får vara med och påverka vad religionsämnet ska innehålla men vill ha möjligheten till att kunna göra det.

4.2 En tolkning av resultatet i enkätundersökningen

I vår empiriska undersökning framgick det att eleverna helst ville läsa om religion och livsåskådning vilket förvånade oss. Vi hade en föreställning om att eleverna hellre ville läsa om livsfrågor och etik och moral eftersom det tycks vara en tendens i tidigare forskning (Sjödén 1995). Men dessa punkter kom på en andra, respektive tredje plats, dock var skillnaden mycket liten. Här kan vi se likheter med elever i andra europeiska länder som också främst vill lära sig om andra religioner och livsåskådningar men även om existentiella frågor (Knauth 2008). Att de flesta eleverna valt detta i första hand tror vi beror på att det är just denna punkt som de flesta förknippar med religionsämnet. Eleverna är säkra på vad det är och kan därför relatera till det vilket gör att det känns relevant för dem och som Hartman menar så tycker eleverna att undervisningen är intressant när undervisningsstoffet känns relevant (Hartman 2000). Samtidigt kan en annan anledning vara att eleverna anser att det är viktigt att lära sig om andra religioner och livsåskådningar för att förstå och respektera andra människor som även undersökningarna i REDCo- projektet visade (Knauth 2008). Livsfrågor och etik och moral kanske är lite mer luddigt och svårt att förstå vad det egentligen innebär, hur det studeras. Även punkten om individuella och grupperns identiteter tror vi är för nytt för eleverna eftersom det aldrig har nämnts som ett eget ämne och att de inte vet vad som menas

med det. En annan tolkning av detta resultat kan vara att eleverna inte är säkra på vad som menas med livsåskådning, de kanske tänker sig att deras egen livsåskådning samt livsfrågor ingår i denna punkt och därmed har valt den i första hand eftersom tidigare studier har visat att eleverna tycker undervisningen är givande när de får reflektera över sina egna livsfrågor (skolinspektionen 2012). Att resultatet blev så pass utspjutt och varierat i den här frågan kan vi tolka som att skolverket har lyckas formulera ett centralt innehåll som tilltalar många elever och deras intressen. Det har även framgått i tidigare undersökningar att kursplanerna har för det mesta stämt överens med elevernas önskemål (Sjödén 1995). Anmärkningsvärt är dock att den nya punkten i det centrala innehållet som handlar om relationen mellan religion och vetenskap var det alternativet som var minst populärt bland eleverna. Orsaken till det kan vara att den är så pass ny att den inte har tillämpats i undervisningen än vilket eleverna därmed inte har någon erfarenhet från och vet inte hur studierna kring punkten kan se ut. När man lägger till en ny punkt i ämnesplanen bör det vara något som eleverna efterfrågar och är intresserad av. Men det är en punkt som behöver etableras och som eventuellt är på väg att bli populär om några år men inte just nu. Om vi ska utgå från vår undersökning hade det varit mer lyckosamt att lägga till en punkt som handlade om det övernaturliga som är väldigt populärt just nu.

En tydlig trend bland de elever som deltog i undersökningen var att den religion de helst ville läsa om var buddhismen. Förklaringarna till det kan dels bero på att som eleverna själva motiverade i sina val så är de trötta på de gamla ”vanliga” religionerna och vill läsa om något mer spännande och annorlunda. En annan tänkbar orsak kan vara att det är en ”modern” religion. I dagens stressade samhälle har det blivit allt mer vanligt att människor anammar delar av den buddhistiska religionen som till exempel att meditera för att varva ner och få kontakt med sitt inre. Efter buddhismen var det antika religioner och naturreligioner som eleverna var mest intresserade av. En del uttryckte att vi hade vårt ursprung i de antika religionerna och att de hade många olika gudar som var intressanta vilket de därför ville veta mer om. Det var främst killarna som valde detta alternativ vilket kan kopplas ihop med att de även var mest intresserad av historia som fråga tre visade. I dagens stressade och tekniska samhälle kan det vara intressant att studera naturreligioner som också var ett populärt val bland både killar och tjejer som uttryckte att de verkade annorlunda samt spännande. Sedan är det kristendom och islam som många elever vill läsa om. Deras motiveringar är att det är de viktigaste för oss i Sverige då det är i första hand dessa vi kommer i kontakt med i vår vardag. I vår studie om elevernas intresse av religionsinnehållet tycker vi oss se två tendenser. Å ena sidan vill eleverna läsa om det som anses spännande och annorlunda, då det blir intressant. Å andra sidan vill eleverna läsa om det som de anser att de har mest nytta av i sin vardag, alltså

de religioner som de kommer i kontakt med mest i vårt samhälle. Här kan vi återigen styrka våra tolkningar med Hartmans tankar om att eleverna blir intresserade när de tycker innehållet i undervisningen är relevant (Hartman 2000). En slutsats vi kan dra av dessa tendenser är att eleverna gärna studerar exotiska och främmande religioner förutsatt att de erbjuder något ”extraordinärt” annars föredrar eleverna att läsa om religioner där de kan använda sina kunskaper i sin vardag. Argumenten till dessa två tendenser styrks i att de liknar det som framkommit i andra undersökningar i Europa. Det som framkom var att eleverna helst ville läsa om andra religioner men även om sin egen som även kan tolkas som att de vill läsa om de religioner i sin närhet som återfinns i deras vardag (Knauth 2008).

Att de flesta eleverna ville läsa om nutid hade vi förväntas oss men att så pass många ville läsa om historia hade vi inte kunnat förutspå. Vi trodde att en kollision mellan eleverna och undervisningen uppstod här. Att undervisningen bestod mest av fakta om religionerna och deras historia medan alla elever egentligen ville läsa om nutid vilket skolinspektionen (2012) antydde i deras rapport. Intressant är även att en tydlig skillnad kunde ses mellan tjejer och killar i denna fråga, tjejerna föredrog nutid medan killarna föredrog historia. Intresset för historia finns tydligen ändå hos eleverna även i andra europeiska länder där vissa önskar mer av det i religionsundervisningen (Knauth 2008).

Vilken människosyn som en religion eller livsåskådning har är det eleverna helst vill veta när en religion/livsåskådning studeras. Vår tolkning av det är att genom att skapa kunskap och insikt för hur man ser på människan inom religioner bidrar det till ökad förståelse för andra människor. Religionsundervisningen ska syfta till att ge eleverna ökad förståelse för andra människor vilket vi tror att eleverna är medvetna om och därför känns detta meningsfullt. Eleverna finner undervisningen givande när det får chans att reflektera över sig själva (Skolinspektionen 2012) och genom att läsa om andra människor samt olika sätt att se på människan i olika sammanhang, kan man lära sig mycket även om sig själv. Att analysera och se på skillnader och likheter bidrar ofta till reflektioner. Ritualer och högtider var inte populära ämnen bland eleverna i vår undersökning, vilket är intressant eftersom det var vad eleverna i både Nederländerna, England, Norge och Tyskland ansåg som det som skulle läras ut i religionsundervisningen (Knauth 2008). Frågan som dyker upp är då varför eleverna i vår undersökning inte tycker att det är så intressant men elever från andra länder tycker det. Enligt våra bedömningar kan det bero på deras tidigare erfarenheter av ämnena. De svenska eleverna har läst mycket om ritualer och högtider att de kan det och har tröttnat på det medan eleverna från de andra länderna kanske inte har liknande erfarenheter utan vill lära sig mer om det.

Flest elever vill lära sig mer om övernaturliga fenomen och om vi dessutom räknar in spöken, spådomar och magi till det så ser vi tydligt det som Hartman menar med att det växer fram ett stort intresse bland de äldre eleverna som handlar om det övernaturliga (Hartman 2000). Det här är liksom buddhismen något som syns mycket i vår vardag i samhället. Om vi tittar i tv- tablån kan vi dagligen se program som handlar om exempelvis spöken, magi eller medium. Tittar vi på topplistor över de populäraste filmerna på bio så ser vi genast att filmer om vampyrer och trollkarlar återfinns högt upp i toppen. Fantasy böcker säljer över hela världen och på diskussionsforum som exempelvis www.paranormaltforum.se diskuterar mängder av ungdomar om paranomala fenomen. Många har funderingar och åsikter och en del vill även dela med sig av sina erfarenheter av övernaturliga upplevelser. I tidigare undersökningar har en tydlig tendens framkommit att flickor och kvinnor är mer intresserad av paranomala företeelser än pojkar och män (Sjödin 1995). Detta stämmer dock inte överens med vår empiriska undersökning som visar att killar numera också intresserar sig för dessa övernaturliga företeelser. De ville helst veta mer om just övernaturliga fenomen vilket inte tjejerna ville, deras förstahandsval var sekter. Men spöken kom dock på en stark andra plats hos tjejerna. Som vi nämnde i kommentarerna till fråga fem hade faktiskt killarna fler alternativ som kan kopplas ihop med övernaturliga företeelser än tjejerna men sammanlagt med alla elever kom övernaturliga fenomen på första plats. Men på andra plats kom sekter som i första hand inte kopplas till något övernaturligt men det finns väldigt många sekter i världen och vissa har med övernaturliga fenomen att göra. De elever som valde sekter kanske hade en tanke på just dessa som till exempel tror på ufon och utövar en viss tro med speciella ritualer som för många anses som väldigt märkliga. Det som är annorlunda tror vi intresserar många ungdomar genom att det väcker en nyfikenhet hos dem. Det tror vi även är bakgrunden till det fjärde populäraste valet bland elever som var satanism. Något som mer har att göra med världen och framförallt dagens samhälle är krig och konflikter (som uppstått pga. religion) som kom på tredje plats bland eleverna. Det visar att både tjejer och killar är väldigt intresserad av vad som händer i världen och vill veta mer om det. Någon elev påpekade att vi i Sverige vet ganska lite om dessa konflikter som sker ute i världen och vi bör bli bättre på att ta reda på vad som händer.

4.3 Får eleverna vara delaktiga i planeringen av religionsundervisningens innehåll?

Undervisningen ska utformas i interaktion mellan lärare, elever och ämnesplanen (Olivestam 2006) men enligt vår enkätstudie ser inte verkligheten ut så. Mer än hälften av de elever som deltog i undersökningen upplevde att de inte fick påverka innehållet i undervisningen och det skulle ha varit fler än vad siffrorna visade. För att svaren vi fick när de fick beskriva vad de fick vara med och påverka hade inte med innehållet att göra utan det handlade om arbetsätt och examinationsformer. Som vi nämnt ovan tror vi att det beror på lärarens osäkerhet att släppa in eleverna i planeringen. Låter man dem uttrycka sina åsikter måste man sedan ta hänsyn till dem samt kunna hantera dem på ett bra sätt. Men det kan även bero på osäkerhet kring den nya kursen och ämnesplanen som inte har hunnit bearbetats av lärarna vilket gör att de behöver testa och utvärdera den först innan de vill släppa in eleverna. Vi tror att många lärare har brist på ämnesteoritisk orientering som kan bero på att de saknar rätt utbildning eller inte uppdaterar sig inom sitt ämne vilket gör att de blir beroende och styrda av läromedlen (Skogar 2000). Detta medför att det blir väldigt sårbart att låta någon annan påverka undervisningen. Många elever vill vara delaktiga i planeringen av undervisningen just när det handlar om vad som ska läsas. Men det fanns faktiskt de elever som inte ville vara med och påverka innehållet i undervisningen utan tyckte att det skötte läraren bra ändå, de uttryckte ett ointresse att få vara med och bestämma. Enligt våra spekulationer tror vi att eleverna blir mer tillfredsställda om de vet att de har möjlighet att påverka innehållet och kan själv få avgöra om de vill det eller inte. Men finns inte ens möjligheten kan inställningen till ämnet påverkas negativt och deras motivation minskar för ämnet.

5. Finns det en konflikt mellan vad eleverna säger, vad ämnesplanen säger och vad läraren väljer för innehåll i undervisningen?

Undersökningens fokus har varit på den didaktiska frågan vad vilket syftar till vad religionsämnet ska innehålla som är och har varit en omdiskuterad fråga i många år. Diskussionerna har förts mellan olika parter som vill vara med och påverka ämnet men den viktigaste parten enligt oss är eleverna eftersom det är deras utbildning som det handlar om. Det är konstigt att inte fler studier har gjorts kring just det vår studie undersöker för det är högst relevant att veta vad eleverna vill läsa om och tycker är intressant, enligt oss. Åtskilliga studier har genomförts men med syfte att ta reda på elevernas attityder och inställningar till ämnet och religion i allmänhet vilket inte är samma sak. Därför har vi i den empiriska studien utgått från ett elevperspektiv för att få veta deras åsikt om ämnets innehåll utifrån deras eget intresse. Vet vi vad eleverna tycker är intressant att läsa om kan vi anpassa undervisningen efter deras önskemål som förhoppningsvis ger dem mer motivation till studierna som i sin tur leder till att de faktiskt lär sig något av dem.

Ämnesplanen är ny och den ska helst vara uppdaterad efter vad eleverna anser vara intressant och viktigt idag, anser vi, eftersom det är de som ska lära sig och få ut något av religionsundervisningen. Med detta som bakgrund bör det inte finnas så stora skillnader i vad eleverna tycker och vad ämnesplanen säger men med så få undersökningar som vi har kunnat hitta om vad eleverna föredrar att läsa om har våra förhoppningar minskat. Eller vet skolverket vad eleverna önskar läsa om i religionskunskap ändå?

”Skolans religionsundervisning har under långa tider kännetecknats av att den uppenbarligen inte förmått möta eleverna där de står.” (Hartman 2000:245).

Citatet ovan säger att det någonstans finns en konflikt men frågan är var? Är det kursplanerna som inte har varit uppdaterade efter elevernas tillvaro eller ligger problemet hos lärarna som inte har lyckats planera och genomföra undervisningen på ett tillmötesgående sätt för eleverna.

I vår undersökning har vi sett att elevernas intresse stämmer bra överrens med vad religionsundervisningen ska innehålla enligt ämnesplanen. Denna slutsats drar vi på grund av de spridda svaren vi har fått från eleverna i enkätundersökningen vilket visar att det finns något för alla i ämnesplanen. Samtidigt styr lärarna sin undervisning efter ämnesplanen som Skolinspektionen (2012) klargjorde i sin kvalitetsgranskning av ämnet. Detta borde betyda att ute i skolorna bedrivs en givande undervisning till motiverade elever. Men så är inte fallet, då hade vår undersökning aldrig gjorts, omotiverade elever är ett faktum. I vår undersökning

framgick inte huruvida eleverna var motiverade eller inte dessa antaganden görs utifrån tidigare studier och erfarenheter. För oss känns det märkligt eftersom elevernas intresse stämmer överens med det centrala innehållet i ämnesplanen och många undersökningar och didaktiska hjälpmedel pekar på att eleverna blir mer motiverade när de upplever att de får påverka sin situation. Alltså borde en undervisning som styrs utifrån ämnesplanen och där eleverna har inflytande på valet av innehållsstoff tilltala eleverna. Lärarna har härmed bra förutsättningar för att lyckas med sin undervisning.

En intressant iakttagelse vi har kunna göra i och med denna undersökning är att eleverna som deltog i den, till skillnad från tidigare studier helst vill läsa om religion och livsåskådning även om resultatet var väldigt varierat. Enligt skolverkets rapport visade det sig att den mesta tiden läggs på just detta. Vi tror därför att missnöjet bland eleverna även kan beror på andra faktorer än enbart val av stoff, en tänkbar orsak kan vara vilket perspektiv man arbetar utifrån när man studerar religion. Som Michel Grimmitz (Furenhed 2000) anser så finns det olika arbetssätt att använda sig av, där vi tror att den mest gynnsamma är den som innebär att man lär sig *av* religion istället för *om* religion. Eftersom att lära om religion innebär en distans och religionerna framstår som främmande, risken blir då att eleverna upplever det som något som angår andra och inte dem. Utifrån detta perspektiv tror vi det är vanligast att man arbetar ur ett historiskt synsätt, vilket vår och andra undersökningar visar att de flesta eleverna egentligen inte vill. Till skillnad från att lära av religion som innebär att *"ens egna tankar och värderingar belyses, kompletteras eller utmanas i mötet med alternativa livstolkningar, att man tvingas till ett personlighetsutvecklande nytänkande."* (Furenhed 2000:117). Ur ett sådant perspektiv blir det lättare att utgå från eleven och nutid vilket är vad de önskar. Svårigheten med en sådan undervisning är att det inte går att vara helt styrd av läroboken vilket ställer högre krav på läraren.

En annan tänkbar orsak till varför eleverna är oengagerade kan vara lärarens sätt att arbeta med att lägga upp innehållet i undervisningen. Som lärarna själva uppgav i skolinspektionens rapport så upplever de att de inte hinner med allt och orsaken till det skulle enligt skolinspektionen vara att de inte arbetade övergripande med de olika arbetsområdena. Om läraren blir stressad över att han/hon inte hinner med allt som kursen ska innehålla blir risken att en del områden antingen hoppas över eller bara nämns ytligt. Som vi uttryckte oss i tidigare kapitel så "slänger" läraren in lite av det ena tillsammans med det andra för att ha det överstökad. Problemet uppstår när eleverna inte är medvetna om vad som har tagits upp och studerats samtidigt som de inte hinner reflektera över det. Är läraren tydlig med att belysa till

exempel vilka perspektiv som studeras har eleven lättare att reflektera och senare kan relatera till det när andra perspektiv eller områden studeras.

Innehållet i religionsundervisningen har genom tiden speglat samhället. Den nya punkten i ämnesplanen som handlar om relation mellan religion och vetenskap är ett tydligt exempel på det. Idag är det vetenskapen som präglar vårt samhälle, människor tvivlar och ifrågasätter, man vill ha svar på sina frågor och då söker folk sig till vetenskapen. Men enligt vår undersökning tilltalar inte denna punkt eleverna i lika hög utsträckning som de andra men vi tror att det beror på att eleverna inte har hunnit få någon uppfattning om det än utan detta är något som kommer att bli mer populärt när det har fått etablerat sig. Det är inte bara innehållet i ämnesplanen som påverkas av hur samhället ser ut utan det gör såklart även eleverna. I vår undersökning visade det sig tydligt när buddhismen var den religion som var överlägset mest populär bland eleverna. Vi tror att det är samhället som påverkat eleverna till detta intresse eftersom religionen är ”trendig” idag. I ämnesplanen (2011) står det i första punkten att *”kristendomen, de övriga världsreligionerna (...)*” ska vara det centrala innehållet i kursen. Men det står inget om vilken religion som ska få mest utrymme vilket då eleverna kan få påverka, i det här fallet bör mest tid läggas på buddhismen på grund av sin popularitet bland eleverna. Att övernaturliga fenomen är något eleverna vill veta mer om tror vi också beror på att det syns allt mer i elevernas vardag. Dock finns inte detta med i ämnesplanen men kan ändå tas upp i undervisningen beroende på hur ämnesplanen tolkas. Till nästa gång en ny ämnesplan ska författas förutspår vi att den i någon form kommer att finnas med eftersom den enligt oss växer och kommer att hålla sig kvar i många år framöver. Människor idag ser övernaturliga fenomen, nyandlighet, nyreligiositet som livsåskådning och kan därför studeras på samma sätt som övriga religioner och livsåskådningar. Här är det lärarens tolkning av punkterna som sätter gränsen. Vi ser mängder av möjligheter i ämnesplanen som tillåter anpassningar efter elevernas intressen. Det gäller för läraren att utgå från deras intressen när de läser och tolkar ämnesplanen. De måste tänka på att de ungdomar som växer upp idag har en helt annan bild av religion och religionens betydelse. Problemet kanske ligger i att läraren och eleven har växt upp i olika tider och deras uppfattningar skiljer sig för mycket vilket ger oss yngre och nya lärare en fördel gentemot de äldre och rutinerade, som Olivestam menar så är det svårt för läraren att anpassa och ändra sin undervisning när han/hon redan har en färdig bild av ämnet och ett inarbetat stoff (Olivestam 2006).

Olivestam poängterar att det finns problem som måste lösas inom religionsämnet för att ämnet ska kunna leva upp till dess status (Olivestam 2006). Vi tror att ett av problemen är denna konflikt i och med de uteblivna mötena mellan elev, lärare och undervisning. Denna

uppsats var ett litet steg i riktning mot att lösa den. Genom att uppmärksamma problemet, se vilka motsättningar som finns blir nu nästa steg att i framtiden som lärare försöka lösa den. Det ska vi göra genom att arbeta utifrån ämnesplanen som grund och när vi tolkar den ska vi göra det utifrån elevernas intressen. Eleverna ska få så mycket inflytande som ämnesplanen tillåter och arbetet kommer att ske områdesövergripande där eleverna är medvetna om detta och ges tid till reflektion. Undervisningen ska anpassas efter elevgrupperna och innehållet ska både vara exotiskt och spännande samt att innehållet ska bidra värdefull kunskap i elevens vardag tillsammans med människor med olika religioner och livsåskådningar. Vi som lärare ska vara pålästa och uppdaterade inom vårt ämne så att vi kan vara källkritiska mot läroboken och därmed oberoende av den. Vi ska respektera eleverna som meningssökande människor och de ska få tid att reflektera över sina egna livsfrågor, vi ska inte vara rädda att låta elevers tankar komma fram, vi ska se dem som en resurs! Det är trots allt deras undervisning som de ska lära sig något av.

Vår studie undersökte relationerna och motsättningar mellan tre faktorer, elev, ämnesplan och undervisning. Studien visar att elevernas intressen i stor utsträckning stämmer överens med vad ämnesplanen säger att undervisningen ska innehålla. Att elevintresset för religionsundervisningen är lågt tror vi efter arbetet med denna studie beror på att undervisningen inte bedrivs på ett tillfredställande sätt, läraren tolkar och tillämpar inte ämnesplanen utifrån elevernas önskemål utan efter sitt eget intresse- och trygghetsområde. Då vår undersökning endast syftar till att undersöka tre olika aspekter kring problematiken finns en rad andra tänkbara orsaker till att det råder motivationsbrist bland eleverna. Som vi nämnt tidigare påverkas vi som lever och verkar i samhället av hur samhället ser ut. I dagens sekulariserade samhälle har kristendomen inte längre någon viktig roll, att det finns de som anser att religion inte ens bör vara ett ämne i skolan gör att ämnets status sjunker. I media uppmärksammas religion oftast i negativa sammanhang exempelvis i samband med krig och konflikter. Detta kan vara en orsak till att eleverna redan är omotiverade och negativt inställda till religionsämnet innan kursen börjar vilket ger läraren den tuffa uppgiften att motbevisa och vända elevernas negativa syn på ämnet. Det vi vill visa med detta är just att andra faktorer än det vi har undersökt kan ligga till grund för att eleverna är omotiverade som exempelvis samhällets påverkan.

5.1 Kritik av metodval

Först och främst vill vi diskutera vårt val av studie. Som blivande lärare ville vi ta chansen att få veta vad som intresserar eleverna i religionsämnet för att ha en någorlunda bild av vad de föredrar att läsa om. Därmed är vi lite förberedda på vad som kan vänta oss när vi börjar arbeta som religionslärare. Eftersom vi har detta intresse för eleverna och då trodde att många andra också har det blev vi förvånade att så lite forskning hade gjorts på det vi ville undersöka. Samtidigt som vi började tvivla på det valda ämnet på grund av det lilla underlag vi fick ihop till studien ville vi ändå göra den för att det är viktigt anser vi. I efterhand kan vi säga att vi hade behövt kontrollera tidigare forskning på ämnet först för att därigenom kunna styra in studien på rätt väg för att kunna få hjälp av den forskning som finns. Det som vi bl.a. syftar på är valet av ålder i studien som kunde ha underlättats för att det fanns mer forskning kring barn och grundskoleelever än gymnasieelever som vi valde. Men vi behöll vår ursprungsidé som sedan växte fram till att vi sedan skulle ställa elevernas åsikter mot ämnesplanen och även hur undervisningen bedrevs idag. Vi tog hjälp av Skolinspektionens kvalitetsgranskning (2012) som beskrev väldigt bra hur undervisningen gick till men här kunde vi även ha gjort en observationsstudie på frågan. Därmed hade vi kunnat fokusera på några frågor i undervisningen som vi ha kunnat jämföra med elevernas enkätfrågor. Ett annat problem som vi stötte på som vi ha kunnat tänka igenom och kontrollera före vi bestämde oss för studien var att den nya kursen religionskunskap 1 på gymnasiet har inte genomförts än på vissa skolor. Från och med höstterminen 2011 skulle den börja ges istället för den föregående kursen men när klasserna ska få läsa den skiljer sig från skola till skola samt från klass till klass. Många klasser läser den under tredje året vilket är om ett år för dem som började 2011. På en skola var det endast två klasser som hade börjat läsa kursen under höstterminen 2012, på en annan skola var det ingen som läste den och på en tredje skola var det fyra klasser som kunde medverka i enkätstudien. Detta hade vi inte tänkt på och därför fick vi inte ihop det antalet enkäter som vi från början hade planerat.

Vi valde att göra en kvantitativ enkätstudie. Valet av metod gjordes utifrån att vi ville att många elever skulle kunna delta i undersökningen. Utifrån vår tidsaspekt var detta ett försök till att få ett så representativt resultat som möjligt, men vi är medvetna om att vår studie är liten och att resultatet inte kan ses som allmängiltigt utan snarare som ett stickprov eftersom den enbart gjordes på två olika skolor. När vi valde att göra en enkätstudie resonerade vi kring den risk som finns att svaren blir oseriösa. Av den anledningen försökte vi utforma en enkät som gick snabbt och lätt att besvara för att minska risken att eleverna skulle tröttna och lämna oseriösa svar. Vi var noga med våra formuleringar i enkäten och kom överens om vad vi

skulle säga till eleverna innan de fick enkäterna. Eftersom vi båda genomförde enkätstudien var för sig på olika skolor har den en låg tillförlitlighet för att eleverna får två olika personer framför sig som ger olika intryck och uttryck vilket påverkar situationen och i sin tur elevernas svar. Fast vi gick igenom enkäten med eleverna innan och förklarade hur de skulle fylla i varje fråga så var det två elever som missuppfattade att de skulle rangordna alternativen på fråga ett. Även att de på två frågor skulle kryssa i tre av alternativen missuppfattades av några elever. Med facit i hand inser vi att vi inte var tillräckligt tydliga. Som vi nämnde i redovisningen av enkätsvaren så blev den sista frågan om eleverna fick vara delaktig i planeringen av innehållet i kursen aningen missvisande. Eleverna ansåg att de får vara delaktiga men när de förklarade om vad så handlade det snarare om utformningen av undervisningen och inte om vad de ska läsa om. Detta är ett tydligt exempel på att den frågan inte har hög giltighet eftersom den i vissa fall mätte något annat än vad den var avsedd att mäta (Trost 2012). En av nackdelarna med att göra en enkätstudie är att det i efterhand inte går att gå tillbaka och be någon komplettera ett svar vilket vi hade behövt gjort i dessa fall. Av detta lär vi oss att det inte går att vara tydlig nog i utformningen av en enkät eller att förklara hur den ska fyllas i. Att följdfrågor och motiveringar uteblir är en annan nackdel, i det här fallet hade det varit intressant men tidsbristen gjorde att vi var tvungna att välja mellan kvantitet och kvalitet. Resultatet blir ytligt men har ändå gett oss en bild av hur det kan se ut i några slumpvis valda gymnasieklasser.

Då vår studie endast undersöker relationen mellan tre olika aspekter i samband med problemet med uteblivna möten och omotiverade elever kan det finnas andra tänkbara orsaker och förklaringar som inte framgår av vår studie.

5.2 Förslag till vidare undersökning

För att få en bättre uppfattning och ett mer sanningsenligt resultat krävs en mer omfattande undersökning där även lärarperspektivet ingår i den empiriska undersökningen. Observationer av undervisning och kvalitativa intervjuer med lärare hade varit intressant att ställa mot elevernas intressen.

Vår studie gjordes i slumpvis valda klasser vilka bestod av få elever från andra kulturer, en jämförande studie mellan mångkulturella och monokulturella klasser eller skolor för att se om resultatet med just våra frågor skulle visa på skillnader hade varit av intresse. Att göra om samma studie igen efter att den nya kursen religionskunskap 1 har fått etablera sig mer vore

också intressant, då det skulle visa sig om eleverna fått ett ökat intresse för den nya punkten som handlar om religion och vetenskap, som eleverna prioriterade sist i vår undersökning.

En undersökning som inte begränsas till endast tre perspektiv så som vår undersökning gjorde för att ta reda på varför eleverna är omotiverade skulle även det vara intressant. Att t.ex. undersöka hur samhället påverkar elevernas inställning till ämnet vore spännande och relevant.

Litteraturförteckning

Litteratur

- Almén E, Furenhed R, Hartman SG, Skogar B, (2000). *Livstolkning och värdegrund: att undervisa om religion, livsfrågor och etik*. Linköping: Univ., Skapande vetande
- Espinoza, Yesenia & Svensson, Jessica (2010). *Elevers attityd till religionsämnet – jämförelse mellan en monokulturell och en mångkulturell skola*. Lärarexamensuppsats. Malmö högskola, Malmö.
- Furenhed, Ragnar (2000). Undervisning och förståelse - exemplet religionskunskap. I *Livstolkning och värdegrund: att undervisa om religion, livsfrågor och etik*. S. [117]-142
- Hartman, Sven G. (2000). Etik i skolan. I *Livstolkning och värdegrund: att undervisa om religion, livsfrågor och etik*. S. [9]-34
- Johansson, Bo & Svedner, Per Olov (2006). *Examensarbetet i lärarutbildningen: undersökningsmetoder och språklig utformning*. 4. uppl. Uppsala: Kunskapsföretaget
- Jönsson, Rune & Liljefors Persson, Bodil (2006). *Religionskunskap i årskurs 9: rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03): samhällsorienterade ämnen*. Malmö: Malmö högskola, Lärarutbildningen
- Knauth, Thorsten (red.) (2008). *Encountering religious pluralism in school and society: a qualitative study of teenage perspectives in Europe*. Münster: Waxmann
- Löfstedt, Malin (red.) (2011). *Religionsdidaktik: mångfald, livsfrågor och etik i skolan*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur
- Olivestam, Carl Eber (2006). *Religionsdidaktik: om teori, perspektiv och praktik i religionsundervisningen*. 1. uppl. Stockholm: Liber
- Sjödén, Ulf (1995). *En skola - flera världar: värderingar hos elever och lärare i religionskunskap i gymnasieskolan*. Lund: Plus ultra
- Skogar, Björn (2000). I stormens öga: några inledande teoretiska vägval i religionsdidaktiken. I *Livstolkning och värdegrund: att undervisa om religion, livsfrågor och etik*. S. [102]-116
- Trost, Jan (2012). *Enkätboken*. 4., uppdaterade och utök. uppl. Lund: Studentlitteratur

Elektroniska källor

- Skolinspektionen (2012) *Mer än vad du kan tro [Elektronisk resurs]: religionskunskap i gymnasieskolan*. (Elektronisk).

Tillgänglig på Internet:

<http://www.skolinspektionen.se/Documents/Kvalitetsgranskning/rela/kvalgr-rela-slutrapport.pdf> (Hämtat 2012-10-01).

Skolverket (2011) *Ämnesplan för religionskunskap 1*. (Elektronisk).

Tillgänglig på Internet:

<http://www.skolverket.se/forskola-och-skola/gymnasieutbildning/amnes-och-laroplaner/rel>
(Hämtat 2012-10-01).

<http://www.paranormaltforum.se/forum/index.php> (Hämtat den 2012-12-05)

Bilaga

Enkät om religionsundervisningens innehåll

Är du: Tjej eller Kille

1. Vad tycker du att religionsundervisningen ska handla mest om? Rangordna alternativen genom att sätta en 1:a framför det ämne som du tycker ska få mest utrymme osv.

Individens och grupperns identiteter ___

Etik och moral ___

Livsfrågor ___

Religioner och livsåskådningar ___

Relationen mellan religion och vetenskap ___

2. Vilka religioner skulle du vilja läsa mest om? Kryssa för **tre** av alternativen.

Asatro

Buddhism

Hinduism

Islam

Judendom

Kristendom

Kinesisk folktro

Bahá'í (uppstod i Iran på 1800-talet)

Spiritism (andlig religion)

Zoroastrism (iransk religion)

Sikhism och Jainism (indiska religioner)

Nya religiösa rörelser samt nyandlighet

Naturreligioner (ex. afrikanska religioner)

Antika religioner (ex. grekisk, romersk mytologi)

Varför just dessa religioner?

3. Vad väljer du helst att läsa om, om religioners:

Historia

eller

Nutid (från 1990 och framåt)

4. Vad vill du veta om en religion, om deras:

(Kryssa för **tre** av alternativen)

Världssyn	☐
Gudssyn	☐
Människosyn	☐
Skapelsemyter	☐
Ritualer och högtider	☐
Könsroller	☐
Heliga skrifter och platser	☐
Syn på sexualitet och samlevnad	☐
Hur religionen uppstod	☐
Moraliska och etiska värderingar	☐
Vardag	☐
Syn på det onda och goda	☐
Syn på vetenskapen	☐

5. Vad skulle du vilja lära dig mer om? Kryssa för **tre** av alternativen som du helst skulle vilja läsa om.

Astrologi

Spöken

Ateism (tror inte på gudar)

Rasism

Magi

Sexualitet och samlevnad

Satanism

Själavandring

Spådomar

Sekter

Övernaturliga fenomen

Krig och konflikter (som uppstått pga. religion)

Fundamentalism (lever efter religionens ursprungliga lära)

Eget förslag: _____

6. Får du vara delaktig i planeringen av vad din religionsundervisning ska innehålla?

Ja

Nej

Om du svarade ja, vad får du vara med och bestämma om?

Om du svarade nej, skulle du vilja vara med och bestämma och i så fall vad?
